

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΘΕΜΑ: Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Όνομα : Κωσταντία Μακ - Φάντεν

A.M : 1340200400604

Καθηγητής : Α.Δημητρόπουλος

Έτος : 2006

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	<u>Εισαγωγή</u>	3
2	<u>Ορισμός και Έννοια Της Εσωτερικής Λογοκρισίας</u>	5
3	<u>Αντικείμενο της Εσωτερικής Λογοκρισίας - Η Έννοια του Τύπου</u>	6
4	<u>Τα Συνταγματικά Δικαιώματα των Μερών</u>	7
4.1	Τα συνταγματικά δικαιώματα του συντάκτη	7
4.2	Τα συνταγματικά δικαιώματα του ιδιοκτήτη/εκδότη του εντύπου	10
5	<u>Η Σχέση Ιδιωτικού Δικαίου μεταξύ του Ιδιοκτήτη / Εκδότη και του Συντάκτη</u> ...	13
6	<u>Η Εφαρμογή των Συνταγματικών Δικαιωμάτων</u>	16
6.1	Διαπροσωπική ενέργεια	16
6.2	Τριτενέργεια	17
6.3	Οι αντικειμενικές αρχές και οι προστατευόμενοι θεσμοί	19
6.4	Η σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών	20
6.5	Η θεσμική προσαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών	21
6.6	Το μέτρο της θεσμικής προσαρμογής - η φύση των περιορισμών	23
7	<u>Συμπέρασμα</u>	27
8	<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	29
9	<u>ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ</u>	30
10	<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α</u>	31
10.1	Περίληψη	31
10.1.1	<u>Εσωτερική λογοκρισία</u>	31
10.1.2	<u>Internal Censorship</u>	31
11	<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β</u>	33
11.1	Πλήρες κείμενο νομολογίας	33

1 Εισαγωγή

Το θέμα

Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με το θέμα της εσωτερικής λογοκρισίας και συγκεκριμένα την εσωτερική λογοκρισία με αντικείμενο δημοσιεύματα σε εφημερίδες ή περιοδικά. Η έννοια της εσωτερικής λογοκρισίας μοιάζει πολύ με εκείνη της κρατική λογοκρισίας. Νοείται ως ο προληπτικός έλεγχος του δημοσιεύματος του συντάκτη από τον ιδιοκτήτη / εργοδότη πριν την εισαγωγή του στο σώμα του εντύπου και άρα πριν τη δημοσίευση. Ο έλεγχος αυτός πραγματοποιείται για να διαπιστώσει ο εργοδότης του συντάκτη κατά πόσο το κείμενο συμμορφώνεται με την ιδεολογική γραμμή του εντύπου γενικότερα. Επομένως, θα μας απασχολήσουν ιδιαίτερος τα δικαιώματα των μερών και πως αυτά εφαρμόζονται στην μεταξύ τους συμβατική σχέση . Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας η συμβατική σχέση μέσα στην οποία τα δικαιώματα των μερών θα εφαρμοστούν είναι εκείνη της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας. Μας απασχολεί περισσότερο από άλλες έννομες σχέσεις που μπορεί να συνδέουν τα δύο μέρη διότι τα συνταγματικά δικαιώματα του συντάκτη φαίνεται ότι περιορίζονται περισσότερο από ότι στις υπόλοιπες, ακριβώς επειδή μέσα στις συμβατικές του υποχρεώσεις είναι να τελεί υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη του ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο εκπλήρωσης των δημοσιογραφικών υπηρεσιών του.

Σχετικά με την δομή της εργασίας, πρώτα θα αναλύσουμε την έννοια της εσωτερικής λογοκρισίας - τι σημαίνει, ποιος την ασκεί και ποιος την υφίσταται. Ύστερα θα κάνουμε αναφορά στην έννοια του τύπου που αποτελεί και το αντικείμενο της εσωτερικής λογοκρισίας. Συγκεκριμένα, θα διαπιστώσουμε τι συμπεριλαμβάνεται στην έννοια του τύπου βασιζόμενοι στις συνταγματικές διατάξεις στο αρ. 14 παρ.2 εδ.1 Σ και συνακολούθως τι προστατεύεται από αυτές τις διατάξεις. Επόμενο κεφάλαιο αποτελεί εκείνο της ανάλυσης των συνταγματικών δικαιωμάτων των μερών που εμπλέκονται στην εσωτερική λογοκρισία. Τα δικαιώματα του συντάκτη λοιπόν και του εργοδότη του. Αφού έχουμε διαπιστώσει ποια είναι αυτά θα προχωρήσουμε στην εξέταση της έννομης σχέσης που τους συνδέει και τις υποχρεώσεις του κάθε μέρους σύμφωνα με αυτή. Τέλος θα προχωρήσουμε στην εφαρμογή των

συνταγματικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών στην έννομη αυτή σχέση, αφού πρώτα έχουμε διευκρινίσει κάποιες βασικές έννοιες σχετικά με την ισχύ τους στο πλαίσιο της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας. Συγκεκριμένα θα αναλύσουμε θεωρίες περί τριτενέργειας και διαπροσωπικής ενέργειας. Αφού έχουμε παραθέσει αυτές τις θεωρίες θα ασχοληθούμε με την θεσμική εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών δηλαδή το μέτρο του νομίμου περιορισμού τους μέσα στα πλαίσια της έννομης σχέσης. Θα διαπιστώσουμε δηλαδή το σημείο μέχρι το οποίο ο εργοδότης δικαιούται να ασκεί λογοκρισία επί του περιεχομένου των δημοσιευμάτων του συντάκτη.

2 Ορισμός και Έννοια Της Εσωτερικής Λογοκρισίας

Για να καταλάβουμε την έννοια της εσωτερικής λογοκρισίας η αναφορά μας θα πρέπει να ξεκινήσει από την έννοια της κρατικής λογοκρισίας όπως αυτή νοείται στο αρ.14 παρ.2 του Σ.Η λογοκρισία (υπό την κρατική έννοια) συνίσταται στον έλεγχο του περιεχομένου του εντύπου που πρόκειται να κυκλοφορήσει και η αφαίρεση ή αλλαγή συστατικών στοιχείων του από όργανα της διοίκησης¹, ώστε το τελικό αποτέλεσμα να έχει μεταβληθεί ή να έχει εξαιρεθεί ολοκληρωτικά από το έντυπο.

Η φύση της εσωτερικής λογοκρισίας μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την κρατική λογοκρισία στην οποία και αναφέρεται το αρ.14 παρ.2 του Σ. Η ειδοποιός διαφορά έγκειται στο πρόσωπο που την ασκεί. Ενώ η συνταγματική ρύθμιση αναφέρεται στην Διοίκηση, στην περίπτωση της εσωτερικής λογοκρισίας η εν λόγω πράξη ασκείται από ιδιώτες που συνδέονται με συγκεκριμένη έννομη σχέση με τον υφιστάμενο τη λογοκρισία. Και σε αυτήν τη περίπτωση, η εσωτερική λογοκρισία αποτελείται από τον έλεγχο του κειμένου πριν από την κυκλοφορία του εντύπου.² Αναφορικά με την εσωτερική λογοκρισία, ο προϊστάμενος του συντάκτη μπορεί να απαιτήσει από το δημοσιογράφο να μεταβάλλει το κείμενο ή ακόμα να συντάξει συγκεκριμένο άρθρο το οποίο είναι σύμφωνο με επιδιώξεις του προϊσταμένου του, και στην πιο ακραία μορφή της μπορεί να συνλισταται και στην απειλή κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης³.

¹ Γεωργόπουλος Κ, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12η έκδοση, Αθήνα- Κομοτηνή 2001, σελ.543

² Δαγτόγλου Π.Δ. Ατομικά Δικαιώματα, συντετμημένη φοιτητική έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή, 1991, σελ.408

³ Καλύβας Δ, « Η Εσωτερική Λογοκρισία» (προπτυχιακή εργασία), 2004

3 Αντικείμενο της Εσωτερικής Λογοκρισίας - Η Έννοια του Τύπου

Ο προσδιορισμός της έννοιας του τύπου είναι σημαντικός ώστε να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε ποιο είναι αρχικά το αντικείμενο της εσωτερικής λογοκρισίας και σε δεύτερο στάδιο να καταλάβουμε τι ακριβώς προστατεύεται συνταγματικά.

Κατά την έννοια του αρ.14 παρ.2,εδ.1 του Συντάγματος, ο **τύπος** περιλαμβάνει όλα τα έντυπα που είναι κατάλληλα και προορίζονται για έκδοση.⁴ Ακολούθως, στην έννοια του **εντύπου** περιλαμβάνεται κάθε πνευματικό δημιούργημα το οποίο παράγεται από μέσα μαζικής παραγωγής και του οποίου προορισμός είναι να δημοσιευθεί σε έναν ευρύτερο κύκλο προσώπων. Κατά την έννοια του αρ.14 παρ.1 όμως, τύπος σημαίνει και κάθε μέθοδο εκτύπωσης του λόγου, της γραφής ή της εικόνας η οποία είναι ανεξάρτητη από τον σκοπό της διαδόσεως.⁵ Επιπλέον, στην έννοια του τύπου και του εντύπου περιλαμβάνονται οι εφημερίδες, τα βιβλία, τα περιοδικά και τα φυλλάδια, όπως επίσης τα μουσικά κείμενα μεταξύ άλλων. (Τύπος υπό ευρεία έννοια⁶)

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να επισημάνουμε τι δεν θεωρείται τύπος και επομένως δεν απολαμβάνει συνταγματικής προστασίας. Τέτοια έντυπα περιλαμβάνουν τα έντυπα δημοσίων οργανισμών ή υπηρεσιών, οι τιμοκατάλογοι που έχουν ως σκοπό την εξυπηρέτηση της επαγγελματικής και κοινωνικής ή οικονομικής συνεννόησης, όπως επίσης και οι αγγελίες και κοινωνικές προσκλήσεις. Η ενσωμάτωση και δημοσίευση τους όμως σε εφημερίδες ή περιοδικά έχει ως αποτέλεσμα να συμπεριλαμβάνονται στην προστατευόμενη έννοια του τύπου⁷.

Η παρούσα εργασία θα επικεντρωθεί αποκλειστικά στην εσωτερική λογοκρισία σε σχέση με τις εφημερίδες και τα άρθρα τα οποία αποτελούν το περιεχόμενό τους.

⁴ Δαγτόγλου Π.Δ, Ατομικά Δικαιώματα, Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή, 2005, σελ.568

⁵ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π σελ.569

⁶ Γεωργόπουλος Κ, ο.π σελ. 541

⁷ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π σελ. 569

4 Τα Συνταγματικά Δικαιώματα των Μερών

Αφού έχουμε προσδιορίσει την έννοια της εσωτερικής λογοκρισίας και τα συστατικά της στοιχεία, πρέπει τώρα να εξετάσουμε τα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών ώστε να ανακαλύψουμε αν και σε ποιο βαθμό η λογοκρισία αυτή είναι επιτρεπτή. Τα δυο μέρη που μας θα μας απασχολήσουν είναι ο συντάκτης και ο ιδιοκτήτης / εκδότης.

4.1 Τα συνταγματικά δικαιώματα του συντάκτη

I. Ελευθερία της έκφρασης(Σ14παρ.2)

“Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους”

Το άρθρο 14 παρ. 1Σ κατοχυρώνει ρητά το δικαίωμα έκφρασης και διαδόσεως των στοχασμών προφορικά, εγγράφως και δια του τύπου. Το σύνταγμα καθιερώνει δηλαδή την ελευθερία των ιδεών ως αντικειμενική αρχή η οποία στη συνέχεια αναλύεται σε τρεις ελευθερίες, την ελευθερία της έκφρασης, της σκέψης και της διάδοσης.⁸ Ο στοχασμός και η σκέψη από την στιγμή που δεν εκφράζεται παραμένει εσωτερική υπόθεση και δεν είναι αντικείμενο συνταγματικής προστασίας. Το Σύνταγμα προστατεύει λοιπόν τη δημοσίευση του στοχασμού, προφορικά ή εγγράφως και επομένως την εξωτερική έκφραση των σκέψεων.⁹ Συγκεκριμένα, η ελευθερία της γνώμης περιλαμβάνει την ελευθερία να εκφράζει ο καθένας τις γνώμες του χωρίς να υποστεί δυσμενείς συνέπειες. Αυτό συνεπάγεται ότι απαγορεύεται η απειλή ζημίας (άμεσης ζημίας).¹⁰

⁸ Δημητρόπουλος Αν, Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος - Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου ΤΟΜ III, ΗΜ. Β΄, Αθήνα 2005, σελ.93

⁹ Φίλιας Β, Το συνταγματικόν Δικαίωμα της Ελευθεροτυπίας και η κατά άρθρον 467 ΠΚ πρόσθετος προστασία, Αθήνα 1966, σελ.7

¹⁰ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π σελ.493

Κάθε συντάκτης λοιπόν είναι φορέας αυτού του δικαιώματος όπως και κάθε άλλος άνθρωπος. Η δια του τύπου έκφραση της γνώμης είναι σημαντικότερη στο πλαίσιο των δικαιωμάτων του συντάκτη. Ένα σημείο που προβληματίζει αναφορικά με το περιεχόμενο του στοχασμού του δημοσιογράφου που προστατεύεται συνταγματικά είναι αν ο στοχασμός αυτός πρέπει να αποτελεί *πεποίθηση* ή απλώς γνώμη η οποία μπορεί να είναι και αβέβαιη. Το άτομο είναι σε θέση να κρίνει τα υπέρ και τα κατά σε κάθε περίπτωση και να καταλήγει στην διαμόρφωση μίας γνώμης την οποία μπορεί και να θεωρεί προβληματική. Το Σύνταγμα προστατεύει και αυτόν τον στοχασμό, αυτήν τη γνώμη - την μη απολύτως εδραιωμένη υποκειμενικώς γνώμη.¹¹ Σε κάθε περίπτωση όμως προστατεύει την γνώμη η οποία νοείται ως το αποτέλεσμα της αντιστοιχίας του στοχασμού του **ιδίου** του συντάκτη και της δημοσιεύσεώς της - προϋποθέτει δηλαδή διάθεση έκφρασης της αλήθειας. Επομένως, συνίσταται σε ένα στοιχείο βουλευτικό το οποίο απαρτίζεται από την βούληση του εκφράζοντος να επικοινωνήσει την αλήθεια.¹² Ως δημοσιογράφος, ο συντάκτης οφείλει να εκφράζει τις γνώμες του ελεύθερα γιατί η αποστολή του είναι η αντικειμενική πληροφόρηση.¹³ Οφείλει να εκφράζει τις γνώμες του αντικειμενικά διότι μέσω του τύπου αποσκοπείται η πολλαπλή παραγωγή και διάδοση με αποτέλεσμα να απηχεί σε μεγάλο αριθμό προσώπων και συμβάλλει στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

II. Η ελευθερία του τύπου (Σ14παρ.2)

“ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται”

Το άρθρο 14 παρ.2 καθιερώνει την ελευθερία του τύπου ως αντικειμενική αρχή ή θεσμική εγγύηση η οποία βρίσκει εφαρμογή σε όλους τους τομείς του δικαίου. Η θεσμική εγγύηση συνίσταται στην συνταγματική εγγύηση ότι δεν προστατεύεται μόνο ο εκάστοτε φορέας του ατομικού δικαιώματος αλλά ότι εγγυάται την

¹¹ Φίλιας Β, ο.π σελ.11 “Επομένως το Σύνταγμα προστατεύει ... και την υποκειμενικώς εσφαλμένη άποψη”

¹² Φίλιας Β, ο.π σελ.11

¹³ ΜΠρΚαβ 100/2000

ελευθεροτυπία ως θεσμό ανεξαρτήτου προσώπου και χρονικού σημείου¹⁴. Το συνταγματικό δικαίωμα αποτελεί αυτοσκοπό σε αντίθεση με την θεσμική εγγύηση η οποία υπάρχει πάντα και αναφέρεται στους συγκεκριμένους σκοπούς της ελευθεροτυπίας, ήτοι το δημόσιο συμφέρον.¹⁵

Η ελευθεροτυπία έχει αυξημένο περιεχόμενο σε σχέση με εκείνο της ελευθερίας της έκφρασης. Ο συνταγματικός νομοθέτης είχε ως στόχο του να προστατεύσει την ελευθερία του τύπου από την παραγωγή της γνώμης μέχρι και την δημοσίευσή της.¹⁶

Κάθε συντάκτης είναι φορέας του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας που περιλαμβάνει στις ειδικές εκφάνσεις τις την ελευθερία συντάξεως.¹⁷ Αυτό σημαίνει ελευθερία διαμορφώσεως του περιεχομένου του εντύπου και συνεπάγεται ότι ο δημοσιογράφος έχει δικαίωμα να συγκεντρώνει ελεύθερα την ύλη του έτσι ώστε να διαμορφώνει τη γνώμη του ελεύθερα μέσα από το άρθρο το οποίο έχει συντάξει.

III. Ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.(Σ5παρ.1)

“Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη”

Κάθε δημοσιογράφος είναι φορέας του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας όπως περιγράφεται στο αρ. 5 παρ. 1Σ, όπως κάθε άλλος άνθρωπος. Ανάλογα με το περιεχόμενο του εντύπου ή του συγκεκριμένου άρθρου το οποίο συντάσσει, και αφού δημοσιευθεί, συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας έχει καθολικό χαρακτήρα και αναφέρεται σε οποιαδήποτε έκφραση της ανθρώπινης ζωής και λειτουργίας μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

¹⁴ Δημητρόπουλος Αν. Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ, Αθήνα, 2004, σελ.45

¹⁵ Φίλιας Β, ο.π σελ.28

¹⁶ Φίλιας Β, ο.π σελ.26

¹⁷ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π, σελ.577

Από την παραπάνω ανάλυση προσδιορίσαμε λοιπόν ότι ο συντάκτης / δημοσιογράφος είναι φορέας του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης, της ελευθερίας του τύπου και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας.

4.2 Τα συνταγματικά δικαιώματα του ιδιοκτήτη/εκδότη του εντύπου.

Ο ιδιοκτήτης ενός εντύπου είναι και επιχειρηματίας και συνεπώς φορέας και άλλων δικαιωμάτων πέραν εκείνου της ελευθεροτυπίας. Η εφημερίδα και ο τύπος γενικότερα ως αποτελούντα κύρια στοιχεία της δημοκρατικής κοινωνίας διατηρούν την ελευθερία τους μόνο υπό την μορφή ιδιωτικής περιουσίας που εξασφαλίζει την ανεξαρτησία τους από κρατικές επιρροές και ελέγχους.¹⁸

Σε αυτήν την ενότητα θα ασχοληθούμε πρώτα με την έννοια της τυπικής ελευθεροτυπίας και ύστερα με την εκείνη της υλικής ως ειδικότερες εκφάνσεις της ελευθεροτυπίας σε σχέση με τον ιδιοκτήτη/εκδότη. Ύστερα, θα αναλύσουμε τα υπόλοιπα συνταγματικά δικαιώματα των οποίων ιδιοκτήτης/εκδότης είναι και συγκεκριμένα εκείνα που αναφέρονται στην οικονομική ελευθερία και την ελευθερία της ιδιοκτησίας.

I. Τυπική ελευθεροτυπία(Σ14παρ.2)

Ο ιδιοκτήτης ενός εντύπου είναι φορέας της τυπικής ελευθεροτυπίας (ως υποδιαίρεση της φύσης της ελευθεροτυπίας σε *τυπική* και *υλική*). Η τυπική ελευθεροτυπία προστατεύει όχι μόνο το περιεχόμενο ενός εντύπου αλλά την συνολική οργάνωση του, από υλικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για την αναπαραγωγή του εντύπου μέχρι και τα διευθυντικά στελέχη.¹⁹ Σε αυτά συμπεριλαμβάνεται και η προστασία του σώματος του εντύπου, ήτοι η υλική του υπόσταση.

Η τυπική ελευθεροτυπία συμπεριλαμβάνει την ελευθερία εκδόσεως η οποία έχει ως συστατικό της στοιχείο και την ελευθερία ιδρύσεως και διευθύνσεως επιχειρήσεως

¹⁸ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π, σελ.574

¹⁹ Φίλιας Β, ο.π σελ.21,22

τύπου. Αυτό σημαίνει ότι ο ιδιοκτήτης είναι και φορέας του επιχειρηματικού κινδύνου. Στην ελευθερία ιδρύσεως συμπεριλαμβάνεται και το δικαίωμα συγχωνεύσεως και επεκτάσεως της επιχείρησης.²⁰

II. Η Υλική ελευθεροτυπία(Σ14παρ.2)

Η υλική ελευθεροτυπία (της οποίας επίσης ο ιδιοκτήτης είναι φορέας) προστατεύει το περιεχόμενο των εντύπων αυτό καθ'εαυτό. Δηλαδή συμπεριλαμβάνει την ελευθερία έκφρασης και συγκεκριμένα διαμόρφωσης του περιεχομένου του δημοσιεύματος.²¹ Αυτό σημαίνει ότι είναι στην ευχέρειά του να διαλέξει την ύλη που θα απαρτίζει το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων. Επιπλέον, ο ιδιοκτήτης του εντύπου έχει την ελευθερία κατ'αρχήν να καθορίζει την πολιτική ή άλλη κατεύθυνση του εντύπου.²² Μπορεί δηλαδή ελεύθερα να την διατηρεί ή να την μεταβάλλει. Αυτή η ελευθερία προσανατολισμού του εντύπου περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και των καθορισμό των αρμοδιοτήτων των συντακτών άλλα και το δικαίωμα παράθεσης γενικών και ειδικών οδηγιών προς αυτούς αναφορικά με το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων.²³

III. Η οικονομική ελευθερία (Σ106,Σ5παρ.1)

Ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης είναι φορέας του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος της ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Ειδικότερα, διευθύνει την επιχείρηση του με σκοπό την ανάπτυξη της και την άνοδο των εσόδων του με αποτέλεσμα την άνοδο της οικονομικής του κατάστασης.

²⁰ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π, σελ.575

²¹ Φίλιας Β, ο.π σελ.19

²² Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π, σελ.581

²³ Αλλιώς - Μπέης “ Η ελευθερία έκφρασης των στοχασμών και η ελευθερία του τύπου”, ΕΕΔ , 1980, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο ιδιοκτήτης / εκδότης “**μπορεί να δώσει μόνο γενικές κατευθυντήριες γραμμές**”

IV. Η ελευθερία της ιδιοκτησίας (Σ17)

Ο εκδότης εδώ έχει δικαίωμα να χειρίζεται ελεύθερα την ιδιοκτησία του (την επιχείρηση) και να κάνει ότι θεωρεί απαραίτητο για την διαφύλαξή της και την διαφύλαξη των οφελών τα οποία αποκομίζει από την ελεύθερη χρήση της.

Συνοψίζοντας λοιπόν τα ως άνω αναφερθέντα συνταγματικά δικαιώματα του εκδότη βλέπουμε ότι αντιστοιχούν στην τυπική ελευθεροτυπία, υλική ελευθεροτυπία, οικονομική ελευθερία και την ελευθερία της ιδιοκτησίας.

Στην επόμενη ενότητα θα προχωρήσουμε στο ζήτημα της σύγκρουσης των δικαιωμάτων των δύο μερών. Αρχικά όμως πρέπει να ασχοληθούμε με τον τρόπο με τον οποίο τα δικαιώματα αυτά επιδρούν μεταξύ τους στη σφαίρα του ιδιωτικού δικαίου - πώς δηλαδή λειτουργούν στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών - αν έχουν άμεση ισχύ ή όχι και έπειτα θα προχωρήσουμε στο επί μέρους ζήτημα της σύγκρουσης.

5 Η Σχέση Ιδιωτικού Δικαίου μεταξύ του Ιδιοκτήτη / Εκδότη και του Συντάκτη

Η σχέση συντάκτη και ιδιοκτήτη / εκδότη ενός εντύπου ρυθμίζεται κατ'αρχήν από κανόνες ιδιωτικού δικαίου.²⁴ Η συνηθέστερη μορφή που παίρνει αυτή η έννομη σχέση είναι εκείνη της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας. Αυτή είναι και η μορφή που θα μας απασχολήσει περισσότερο στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, αφού όπως θα δούμε , ο συντάκτης σε αυτή τη περίπτωση τελεί υπό αυξημένο έλεγχο του εκδότη. Αφού αναλύσουμε την ρύθμιση της σχέσης τους από το ιδιωτικό δίκαιο θα ελέγξουμε και την συνταγματικότητα των διατάξεων που τις ρυθμίζουν.

Σύμβαση εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος παρέχει την εργασία του με μισθό και τελεί σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη του. Αυτή η νομική εξάρτηση παίρνει τη μορφή εποπτείας και ελέγχου ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο της υπηρεσίας που του παρέχεται. Αυτή η νομική εξάρτηση δεν είναι τόσο έντονη όπως σε άλλες σχέσεις όπως π.χ. εκείνη του εμπορικού ή βιομηχανικού υπαλλήλου προς τον εργοδότη του άλλα εκφράζεται από το περιεχόμενο του δημοσιεύματος - πρέπει να σέβεται τις απόψεις και τις οδηγίες του εργοδότη του.²⁵ Ο εργαζόμενος είναι υποχρεωμένος να θέτει υπόψη του εργοδότη του την ύλη που πρόκειται να δημοσιεύσει²⁶. Πέρα από την ύπαρξη σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, πρέπει να υφίσταται κανονισμός της επιχείρησης που τον υποχρεώνει να ακολουθεί την πολιτική γραμμή της.²⁷

Επειδή ο συντάκτης συμβλήθηκε ελεύθερα με τον ιδιοκτήτη, είναι υποχρέωση του να συμμορφώνεται προς τον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη του και να μεταβάλλει το περιεχόμενο δημοσιευμάτων όταν του ζητηθεί. Αυτό συμβαίνει διότι με την συναίνεσή του στην εργασιακή σχέση, αναλαμβάνει υποχρεώσεις, μέρος των

²⁴ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π σελ.581

²⁵ ΕφΑθ 659/1971

²⁶ ΑΠ 977/2000

²⁷ ΜΠρΚαβ 100/2000

οποίων είναι και να συμμορφώνεται προς τον κανονισμό της επιχείρησης που τον υποχρεώνει να ακολουθεί την πολιτική γραμμή της εφημερίδας.

Ενδιαφέρον προκαλεί η περίπτωση της αλλαγής της πολιτικής γραμμής της εφημερίδας. Εδώ, δεν συνιστά μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της σύμβασης και τούτο διότι ο ιδεολογικός προσανατολισμός της εφημερίδας ή του εντύπου δεν είναι όρος της σύμβασης - μόνο η συμμόρφωση του συντάκτη προς αυτόν είναι.²⁸

Στα πλαίσια της σύμβασης, η εποπτεία και ο έλεγχος του εργοδότη είναι ειδικότερες εκφάνσεις του διευθυντικού δικαιώματος²⁹ του οποίου μπορεί να κάνει ελεύθερη χρήση³⁰ και σύμφωνα με το οποίο μπορεί να καθορίζει οτιδήποτε έχει σχέση με την ρύθμιση και ομαλή λειτουργία της επιχείρησής του. Το διευθυντικό αυτό δικαίωμα πρέπει να μην ασκείται καταχρηστικά και να μην υπερβαίνει τα όρια τα οποία καθορίζονται από τη καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη.³¹

Πάντως, σύμφωνα με τη νομολογία, ο τρόπος παροχής υπηρεσιών και ο χαρακτηρισμός που δίνουν τα συμβαλλόμενα μέρη όπως και ο τρόπος αμοιβής δεν αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για τον χαρακτηρισμό της σύμβασης ως σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας.³² Ο χαρακτηρισμός της σύμβασης αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον προσδιορισμό της έκτασης της εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων των μερών, όμως πολλές φορές αποτελεί δύσκολο έργο για το δικαστήριο.³³

Όταν ο συντάκτης δεν τελεί υπό τον έλεγχο ή την εποπτεία του εργοδότη του, δηλαδή δεν έχει καμία δέσμευση ως προς την επιλογή των θεμάτων, ούτε για το τρόπο ή τόπο της παροχής των υπηρεσιών, η σχέση που τον συνδέει με τον εργοδότη του είναι σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.³⁴

²⁸ Κρίππας Γ. Η ελευθερία του τύπου έναντι του δικαιώματος επι του ιδιωτικού βίου (διδακτορική διατριβή), 1972, σελ.1497

²⁹ ΑΠ 1855/1988

³⁰ Καράκωστας Γ, Το Δίκαιο των Μ.Μ.Ε, Αθήνα - Κομοτηνή 2003, σελ.494

³¹ ΑΠ 455/1964

³² ΕφΑθ 2389/1978

³³ ΑΠ 977/2000

³⁴ ΑΠ 691/1969

Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι ο δημοσιογράφος ο οποίος συνδέεται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας με τον εργοδότη του αναλαμβάνει υποχρεώσεις οι οποίες περιορίζουν σημαντικά τα συνταγματικά του δικαιώματα. Ο εργοδότης ,στο πλαίσιο του διευθυντικού δικαιώματος και δυνάμει των διατάξεων της σύμβασης, μπορεί πράγματι να ασκήσει λογοκρισία επί του περιεχομένου του άρθρου και να συμμορφώσει τον συντάκτη προς μία συγκεκριμένη κατεύθυνση η οποία εξυπηρετεί τους σκοπούς της επιχείρησης, πάντα μέσα στα όρια των συναλλακτικών ηθών και της καλής πίστης.

6 Η Εφαρμογή των Συνταγματικών Δικαιωμάτων

Στο πλαίσιο αυτής της ενότητας θα εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα συνταγματικά δικαιώματα των μερών βρίσκουν εφαρμογή στις μεταξύ τους σχέσεις ιδιωτικού δικαίου. Όπως παραθέσαμε ανωτέρω, η σχέση την οποία εξετάζουμε σε στην παρούσα εργασία είναι εκείνη της συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας μεταξύ του συντάκτη και του εκδότη / ιδιοκτήτη. Το ερώτημα λοιπόν είναι πώς εφαρμόζονται τα συνταγματικά τους δικαιώματα σε αυτήν την έννομη σχέση.³⁵

6.1 Διαπροσωπική ενέργεια

Σύμφωνα με την θεωρία της διαπροσωπικής ενέργειας, οι συνταγματικοί κανόνες και επομένως τα θεμελιώδη δικαιώματα που εκπηγάζουν από εκείνους υπερτερούν ιεραρχικά σε σχέση με όλους τους κανόνες κοινού δικαίου. Το Σύνταγμα που είναι ο “καθολικός ρυθμιστής”³⁶ της έννομης τάξης, η οποία κατά την σύγχρονη μορφή της είναι ενιαία, δεν ρυθμίζει μόνο τις σχέσεις μεταξύ κράτους - πολιτών αλλά και τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους. Επομένως, οι συνταγματικοί κανόνες διαπερνούν όλες τις έννομες σχέσεις συμπεριλαμβανομένου και εκείνες που ανήκουν στο ιδιωτικό δίκαιο και τα θεμελιώδη δικαιώματα έχουν άμεση εφαρμογή στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι στην εφαρμογή τους ανήκει και η επίλυση διαφορών ιδιωτικού δικαίου³⁷. Επιστρέφοντας λοιπόν στο ζήτημα της ελευθερίας του τύπου, βλέπουμε ότι το υποκειμενικό συνταγματικό δικαίωμα του συντάκτη του εντύπου εφαρμόζεται άμεσα καταρχήν στη σχέση του με τον εκδότη του εντύπου.³⁸

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να εξετάσουμε και λοιπές θεωρίες περί τριτενέργειας, οι οποίες πρόσκεινται περισσότερο στην παραδοσιακή νομική σκέψη

³⁵ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος, σελ.227 “έννοια και έκταση της εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων”

³⁶ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος, σελ.86

³⁷ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος σελ.227

³⁸ Καλύβας Δ,ο.π, σελ.21

και οι οποίες απασχόλησαν ιστορικά την επιστήμη λόγω της ανάπτυξης της σημασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα τελευταία πενήντα χρόνια.

6.2 Τριτενέργεια

“Τριτ-ενέργεια” θεωρείται η ενέργεια προς “τρίτους”³⁹. “Τρίτοι” θεωρούνται οι ιδιώτες. Τούτο συμβαίνει διότι μέσα από το πρίσμα της παραδοσιακής νομικής θεωρίας τα ατομικά δικαιώματα υπήρξαν πάντα αμυντικά δικαιώματα έναντι του κράτους. Αυτή η λογική λοιπόν παραπέμπει στην παραδοσιακή δυαδιστική έννομη τάξη κατά την οποία το δημόσιο και ιδιωτικό δίκαιο χαίρουν αυστηρής διάκρισης. Βασικός άξονας της προβληματικής της τριτενέργειας είναι η **εφαρμογή** (όχι η σύγκρουση⁴⁰ με την οποία θα ασχοληθούμε παρακάτω) θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ειδικότερες έννομες σχέσεις που ανήκουν στο ιδιωτικό δίκαιο αφού το δημόσιο και το ιδιωτικό δίκαιο δεν θεωρούνται ενιαία. Αυτή η προβληματική θα μπορούσαμε να πούμε έχει πια ακαδημαϊκό ενδιαφέρον, αφού όπως είδαμε κατά την θεωρία της διαπροσωπικής ενέργειας, η σύγχρονη έννομη τάξη είναι ενιαία και επομένως δεν τίθεται ερώτημα ως προς το πως εφαρμόζονται τα ατομικά δικαιώματα στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών - εφαρμόζονται άμεσα. Επιπλέον, σε σχέση με το θέμα της παρούσας εργασίας ενδιαφέρον προκαλούν τα αποτελέσματα της κάθε προσέγγισης ως προς την εφαρμογή των δικαιωμάτων των μερών.

I. Άμεση τριτενέργεια

Ο Γερμανός καθηγητής Nipperdey ασχολήθηκε διεξοδικά με το ζήτημα της άμεσης τριτενέργειας και σύμφωνα με την θεωρία του τα θεμελιώδη δικαιώματα έχουν άμεση κανονιστική ενέργεια. Όμως δεν εφαρμόζονται όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα στο ιδιωτικό δίκαιο. Η δεσμευτικότητα κάθε δικαιώματος εξαρτάται από το περιεχόμενο και τη λειτουργία του.⁴¹ Ενώ λοιπόν η ελευθερία της έκφρασης έχει δεσμευτικότητα όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών, η ελευθερία του τύπου δεν έχει. Ως αποτέλεσμα και σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, ο συντάκτης του εντύπου μπορεί να

³⁹ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος σελ.87

⁴⁰ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος σελ.239

⁴¹ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος, σελ.91

προβάλλει μόνο την ελευθερία της γνώμης κατά του εκδότη αλλά όχι την ελευθερία του τύπου όπως την έχουμε αναλύσει στην ειδικότερη έκφανση της ελευθερίας διαμόρφωσης του περιεχομένου του εν λόγω εντύπου.⁴²

II. Έμμεση τριτενέργεια

Η συγκεκριμένη θεωρία υποστηρίχθηκε από την Γερμανική νομολογία. Σύμφωνα λοιπόν με αυτή τη θεωρία τα ατομικά δικαιώματα δεν βρίσκουν άμεση εφαρμογή στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου, αλλά επειδή έχουν “χαρακτήρα αντικειμενικών αξιολογικών αποφάσεων του συντακτικού νομοθέτη”⁴³ βρίσκουν ισχύ σε όλους τους τομείς του δικαίου, άρα και οι ανάλογες διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου πρέπει να διαμορφώνονται και να ερμηνεύονται κατά το πνεύμα των δικαιωμάτων αυτών. Στην περίπτωση ανυπαρξίας ειδικών κανόνων ιδιωτικού δικαίου ή ύπαρξης γενικών ρητρών, η έμμεση επίδραση των θεμελιωδών δικαιωμάτων με την εννοιολογική συμπλήρωση είναι δυνατή⁴⁴. Στον ελληνικό νομικό χώρο η ελευθερία του τύπου έχει έμμεση τριτενέργεια. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι σχέσεις μεταξύ συντάκτη και εκδότη του εντύπου ρυθμίζονται από κανόνες ιδιωτικού δικαίου⁴⁵, όμως οι συμβάσεις οποιασδήποτε φύσεως που υπάρχουν μεταξύ τους πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με το πνεύμα του δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου. Ως αποτέλεσμα και σύμφωνα με τα παραπάνω ο συντάκτης δεν μπορεί να επικαλεσθεί ελευθερία του τύπου έναντι του εκδότη σχετικά με το περιεχόμενο του εντύπου.

Την προβληματική της τριτενέργειας αντιμετώπισε αποφασιστικά η αναθεώρηση του 2001. Κατά την διάταξη του άρθρου 25Σ παρ.1 εδ.γ’τα θεμελιώδη δικαιώματα “ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν”. Συνέπεια αυτού είναι ότι η ελευθερία του τύπου έχει πια άμεση εφαρμογή στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου μεταξύ εκδότη και συντάκτη.

⁴² Καλύβας Δ,ο.π,σελ.20

⁴³ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π, σελ.118

⁴⁴ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος, σελ.92

⁴⁵ Δαγτόγλου Π.Δ,ο.π σελ. 581 “τα ζητήματα των σχέσεων μεταξύ ιδιοκτήτη και συντακτών αποτελούν αντικείμενο της ατομικής και συλλογικής συμβάσεως εργασίας, είναι δηλαδή θέμα σχέσεων ιδιωτικού δικαίου...οι συμβάσεις αυτές πρέπει όμως με τη σειρά τους να ορίζονται και ερμηνεύονται υπο το φώς του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου”

6.3 Οι αντικειμενικές αρχές και οι προστατευόμενοι θεσμοί

Πριν προχωρήσουμε στο ζήτημα της σύγκρουσης των δικαιωμάτων των μερών πρέπει να κάνουμε μια αναφορά στις θεσμικές εγγυήσεις οι οποίες απορρέουν από τις Συνταγματικές διατάξεις. Το ζήτημα αυτό συνδέεται άμεσα με την δικαιική δύναμη των ατομικών δικαιωμάτων. Όπως αναφέραμε και στην ενότητα περί τριτενέργειας, παλαιότερα τα ατομικά δικαιώματα είχαν μόνο εφαρμογή έναντι του κράτους. Αντίθετα σήμερα τα δικαιώματα αποτελούν “ισχύον δίκαιο” το οποίο δεν δεσμεύει μόνο τις κρατικές δυνάμεις αλλά και τους ιδιώτες⁴⁶. Επίσης όπως αναφέραμε στην ανάλυση περί ελευθεροτυπίας, οι συνταγματικοί κανόνες δεν δημιουργούν μόνο ατομικά δικαιώματα αλλά και θεσμούς οι οποίοι δεν αποτελούν αυτοσκοπούς, αλλά έχουν ισχύ ανεξαρτήτως προσώπου και χρόνου και αναφέρονται στους συγκεκριμένους σκοπούς που εξυπηρετούν. Βάσει αυτής της σκέψης τα συνταγματικά δικαιώματα έχουν διπλή φύση, αντικειμενική και υποκειμενική. Η αντικειμενική τους φύση είναι εκείνη που τους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι από τις συνταγματικές διατάξεις πηγάζουν αντικειμενικές αρχές και τα υποκειμενικά δίκαια προκύπτουν από αυτές. Τα υποκειμενικά δικαιώματα του κάθε ανθρώπου ασκούνται στο πλαίσιο του αντίστοιχου θεσμού.

Αφού λοιπόν εξετάσουμε το ζήτημα της επί μέρους σύγκρουσης των συνταγματικών δικαιωμάτων, θα προχωρήσουμε στην θεσμική εφαρμογή τους - δηλαδή στην εφαρμογή τους μέσα στα πλαίσια της ελευθεροτυπίας ως θεσμού το οποίο θα μας δώσει μία σαφή εικόνα αναφορικά με την συνταγματικότητα των ρυθμίσεων της σχέσης τους στο ιδιωτικό δίκαιο.

⁴⁶ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος, σελ.43

6.4 Η σύγκρουση των συνταγματικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών

Το ζήτημα που θα εξετάσουμε εδώ είναι εκείνο της σύγκρουσης των δικαιωμάτων του ιδιοκτήτη / εκδότη και του συντάκτη μέσα από το πρίσμα της προαναφερόμενης έννομης σχέσης τους. Δηλαδή δεν θα ασχοληθούμε με την έννοια της τριτενέργειας η οποία αναφέρεται στην διαπροσωπική ισχύ των συνταγματικών δικαιωμάτων μέσα από μία στατική θεώρηση τους όχι προς το κράτος αλλά μεταξύ ιδιωτών. Η ανάλυση της συγκρούσεως των θεμελιωδών δικαιωμάτων έχει να κάνει με την δικαιοκή αντιμετώπιση της εφαρμογής τους και από τους δύο φορείς στα πλαίσια μίας έννομης σχέσης ιδιωτικού δικαίου.

Σύγκρουση δικαιωμάτων υπό τη νομική της έννοια υπάρχει όταν αναγνωρίζονται και ασκούνται νόμιμα τα δικαιώματα περισσοτέρων φορέων με αποτέλεσμα η νόμιμη άσκησή των δικαιωμάτων του ενός να περιορίζει την εξίσου νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων του άλλου⁴⁷. Η “σύγκρουση” έχει νομική έννοια διότι η άσκηση των δικαιωμάτων των μερών θεωρείται νόμιμη. Το σημείο αυτό θα διευκρινιστεί καλύτερα εάν εξετάσουμε την έννοια της πραγματικής σύγκρουσης. Η πραγματική σύγκρουση συνίσταται στην **αποδοκιμασμένη** από το δικαϊκό σύστημα παραβίαση του δικαιώματος του άλλου. Κατά την πραγματική σύγκρουση, ο επιτιθέμενος ενεργεί έξω από τα πλαίσια επιτρεπόμενα δικαϊκά πλαίσια, δηλαδή ενεργεί έξω από τα όρια του δικαιώματός του με συνέπεια να παραβιάζει το δικαίωμα του άλλου. Η παραβίαση αυτή αποδοκιμάζεται από το δίκαιο ως μη νόμιμη. Από τη στιγμή που δεν αναγνωρίζεται από το δίκαιο η πράξη του επιτιθέμενου ως νόμιμη δεν πρόκειται για “σύγκρουση” με τη παραπάνω νομική έννοια. Αυτό μας οδηγεί στο λογικό συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει σύγκρουση δικαιωμάτων με την έννοια ότι περισσότερα δικαιώματα συγκρούονται όταν ασκούνται κατά νόμιμο τρόπο γιατί ακριβώς η νόμιμη άσκησή τους δεν οδηγεί στη σύγκρουση αλλά στη προσβολή των δικαιωμάτων των φορέων.⁴⁸ Αυτό με τη σειρά του μας οδηγεί σε ένα παράδοξο. Πώς είναι δυνατόν το δίκαιο να επιτρέπει και να απαγορεύει την ίδια στιγμή την ίδια

⁴⁷ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μέρος σελ. 238

⁴⁸ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ. 241

συμπεριφορά; Η απάντηση βρίσκεται στο σκοπό της ρύθμισης των ατομικών δικαιωμάτων. Η κύρια αποστολή του δικαίου είναι η αρμονική συμβίωσή τους στο πλαίσιο της έννομης τάξης και η άρση των πραγματικών συγκρούσεων μεταξύ των φορέων.⁴⁹

Μιλάμε λοιπόν για αρμονικά ασκούμενα δικαιώματα και όχι για “συγκρούσεις” θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όποια πράξη τελείται έξω από τα όρια του δικαιώματος παίρνει τη μορφή πραγματικής σύγκρουσης και πρόκειται για παράβαση των δικαιωμάτων του άλλου φορέα.

Εάν εφαρμόσουμε τα παραπάνω στο ζήτημα της εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ιδιοκτήτη / εκδότη και του συντάκτη συμπεραίνουμε ότι έχουμε “σύγκρουση” υπό την νομική της έννοια, δηλαδή νόμιμη άσκηση των συνταγματικών δικαιωμάτων του καθενός τα οποία τελούν σε αρμονική συνύπαρξη. Το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας του οποίου και οι δύο είναι φορείς θα λάβει τέτοιο περιεχόμενο αναφορικά με τον καθένα έτσι ώστε να συλλειτουργούν και να συνυπάρχουν στα πλαίσια της έννομης σχέσης. Αυτό σημαίνει ότι το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του οποίου φορέας είναι ο συντάκτης θα λάβει τέτοιο περιεχόμενο ώστε να συνυπάρχει αρμονικά με την ελευθερία διεύθυνσεως της επιχειρήσεως του ιδιοκτήτη / εκδότη.

6.5 Η θεσμική προσαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών

Η θεσμική προσαρμογή αφορά την εφαρμογή των συγκεκριμένων δικαιωμάτων στο πλαίσιο μίας έννομης σχέσης ή ενός θεσμού. Η θεσμική προσαρμογή δεν συνίσταται στην στατική εφαρμογή του κανονιστικού περιεχομένου ενός δικαιώματος σε μία έννομη σχέση ως αυτούσιο δικαίωμα, αλλά το περιεχόμενο του εφαρμόζεται σε τέτοιο βαθμό ώστε να “χωρά” στα πλαίσια του θεσμού μέσα στον οποίο

⁴⁹ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.242

βρίσκεται.⁵⁰ Αυτή η προσέγγιση δεν αποτελείται από την αντίθεση των ατομικών δικαιωμάτων, αλλά στην αντίθεση του δικαιώματος και του αντίστοιχου θεσμού - στο περιεχόμενο της διαπροσωπικής σχέσης στην οποία εφαρμόζεται. Από το θεσμό, το περιβάλλον δηλαδή μέσα στο οποίο εξασκείται το δικαίωμα⁵¹, θα εξαρτηθεί και το μέτρο του περιορισμού του συνταγματικού δικαιώματος. Τα δικαιώματα, όταν ασκούνται στο πλαίσιο αυτών των εννόμων σχέσεων λοιπόν δεν μπορούν να ασκηθούν κατά το γενικό περιεχόμενό τους και συστέλλονται.⁵² Αναλόγως, το δικαίωμα μέσα στην έννομη σχέση αποκτά ένα “θεσμικό περιεχόμενο” του οποίου το μέγεθος αυξάνει ή μικραίνει ανάλογα με το συγκεκριμένο θεσμό μέσα στον οποίο λειτουργεί.⁵³

Για να έχουμε θεσμική προσαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων πρέπει να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ τους και του θεσμού ή της έννομης σχέσης. Συνίσταται λοιπόν στην σύνδεση του δικαιώματος και του θεσμού. Επίσης συνίσταται στην βαθύτερη εξέταση των δικαιωμάτων και διαπροσωπικών σχέσεων που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μεταξύ τους υπάρχει ένα ή περισσότερα κοινά αντικειμενικά στοιχεία.⁵⁴

Στην περίπτωση μας βλέπουμε ότι το περιεχόμενο ενός δημοσιεύματος αποτελεί το κοινό αντικειμενικό στοιχείο μεταξύ της ελευθερίας του τύπου (του οποίου φορέας είναι ο συντάκτης), της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας (του θεσμού δηλαδή) και του δικαιώματος της ελευθέρως διοίκησης της επιχειρήσεως (που αποτελεί ιδιαίτερη έκφανση του δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου του οποίου φορέας είναι και ο ιδιοκτήτης / εκδότης). Το επόμενο βήμα είναι να εξετάσουμε σε ποιο βαθμό τα δικαιώματα του καθενός περιορίζονται μέσα στην έννομη σχέση στα πλαίσια της αρμονικής συνύπαρξής τους.

⁵⁰ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.50

⁵¹ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.55

⁵² Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.64

⁵³ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.70

⁵⁴ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.76

6.6 Το μέτρο της θεσμικής προσαρμογής - η φύση των περιορισμών

Αφού έχουμε παραθέσει το κριτήριο για την ύπαρξη περιορισμού των συνταγματικών δικαιωμάτων των μερών στην προηγούμενη ενότητα - συγκεκριμένα η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ του θεσμού και του δικαιώματος - τώρα πρέπει να προχωρήσουμε στον προσδιορισμό του επιτρεπτού μέτρου του περιορισμού. Το γεγονός ότι επιτρέπεται ο περιορισμός, δεν σημαίνει ότι είναι και απεριοριστος.⁵⁵ Το κριτήριο για το μέτρο της θεσμικής προσαρμογής είναι και πάλι εκείνο της αιτιώδους συνάφειας. Αυτή τη φορά όμως κρίνεται η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του κοινού αντικειμενικού στοιχείου και του περιορισμού.⁵⁶ Όσοι περιορισμοί επιβάλλονται από το κοινό αντικειμενικό στοιχείο είναι νόμιμοι. Πρέπει να πούμε ότι έχουν διατυπωθεί δύο γνώμες αναφορικά με την έκταση των περιορισμών των εμπλεκόμενων μερών - αυτή που τάσσεται υπέρ του εκδότη, και εκείνη που τάσσεται υπέρ του συντάκτη.⁵⁷

Υπέρ του εκδότη

Όπως αναφέραμε και πριν, ο εκδότης / ιδιοκτήτης είναι και εκείνος φορέας του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας (τυπικής και υλικής) το οποίο στην ειδικότερη έκφραση του (που συμπεριλαμβάνεται στην τυπική ελευθεροτυπία) , του δίνει την ευχέρεια να χρησιμοποιεί ελεύθερα το διευθυντικό του δικαίωμα. Αυτό του δίνει τη δυνατότητα να καθορίζει την πολιτική ή άλλη κατεύθυνση του εντύπου ή και να την αλλάζει.

Σύμφωνα με αυτά και στα πλαίσια της εργασιακής τους σχέσης, ο εκδότης / ιδιοκτήτης δεν έχει μόνο το δικαίωμα εκδόσεως γενικών οδηγιών αλλά και ειδικών.⁵⁸ Εάν υφίσταται λοιπόν κανονισμός της επιχείρησης ο οποίος υποχρεώνει τους συντάκτες να συμμορφώνονται με την πολιτική γραμμή του εντύπου ⁵⁹ ο εργοδότης έχει δικαίωμα να δώσει συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με τη σύνταξη και το περιεχόμενο του άρθρου και την εν γένει επιμελή εκτέλεση της εργασίας του συντάκτη. Συνεπάγεται ότι ο συντάκτης δεν μπορεί να ζητήσει από τον εκδότη να

⁵⁵ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.81

⁵⁶ Δημητρόπουλος Αν. ο.π, Γενικό Μερός σελ.82

⁵⁷ Καλύβας Δ,ο.π, σελ.27

⁵⁸ Δαγτόγλου Π.Δ,ο.π σελ.581

⁵⁹ ΜΠρΚαβ 100/2000

δημοσιεύσει ένα άρθρο του οποίου όχι μόνο η γενική κατεύθυνση δεν ακολουθεί εκείνη του εντύπου, άλλα επιπλέον δεν μπορεί να δημοσιεύσει ένα άρθρο το περιεχόμενο του οποίου δεν έχει εγκρίνει ο ίδιος ο εκδότης / ιδιοκτήτης. Αυτό συνεπάγεται ότι ο συντάκτης είναι υποχρεωμένος παράλληλα, ενόψει των ευθυνών του εργοδότη του, να θέτει υπόψη του την ύλη του συγκεκριμένου άρθρου πριν από τη δημοσίευση.⁶⁰ Ο συντάκτης λοιπόν είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί τις γενικές ή ειδικές οδηγίες του εργοδότη του και να δέχεται τον έλεγχο ή την εποπτεία που ασκεί ο τελευταίος για να διαπιστώσει τη συμμόρφωση του προς αυτές.⁶¹ Ο εργοδότης του με τη σειρά του έχει το δικαίωμα να μεταβάλλει το περιεχόμενο του δημοσιεύματος ή να ζητήσει να επανασυνταχθεί εάν χρειάζεται. Στην πιο ακραία περίπτωση μπορεί να αποφασίσει να μην συμπεριληφθεί καθόλου το δημοσίευμα στο σώμα του εντύπου. Είναι σημαντικό να πούμε σε αυτό το σημείο ότι ενώ η ελευθερία προσανατολισμού του περιεχομένου του εντύπου είναι δικαίωμα του οποίου φορέας είναι ο ιδιοκτήτης / εκδότης, δεν μπορεί να ζητήσει από τον δημοσιογράφο να συντάξει ένα δημοσίευμα το περιεχόμενο του οποίου έρχεται σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις του ή την συνείδησή του.⁶²

Αυτοί οι περιορισμοί φαίνονται να είναι όλοι νόμιμοι εάν αναλογιστούμε το κριτήριο της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ περιορισμού και κοινού αντικειμενικού στοιχείου. Το κοινό αντικειμενικό στοιχείο όπως αναφέραμε ανωτέρω είναι το περιεχόμενο του δημοσιεύματος. Από τη στιγμή που έχουμε δεχθεί ότι θεσμική προσαρμογή μπορεί να υπάρξει μέσα στα πλαίσια της έννομης σχέσης του συντάκτη και του εργοδότη του, τότε και ο περιορισμός του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας του συντάκτη είναι νόμιμος από την στιγμή που αναφέρεται στο περιεχόμενο του κειμένου.

Στην περίπτωση μη συμμόρφωσης του συντάκτη προς τις οδηγίες του εργοδότη του, ή αν παραλείψει να ενημερώσει τον τελευταίο για την ύλη που πρόκειται να δημοσιευθεί, η νομολογία έχει δεχθεί ότι ο εργοδότης δρα μέσα στα πλαίσια του διευθυντικού δικαιώματος όταν καταγγέλλει τη σύμβαση. Η πράξη του αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι συμπεριφορά αυτή συνιστά αντισυμβατική συμπεριφορά. Περαιτέρω, μία τέτοια συμπεριφορά κλονίζει τη σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στον

⁶⁰ ΑΠ 977/2000

⁶¹ ΑΠ 460/1986

⁶² Δαγτόγλου Π.Δ,ο.π σελ.581

εκδότη / ιδιοκτήτη και τον συντάκτη και καθιστά όχι μόνο την εργασιακή τους σχέση προβληματική⁶³ αλλά και την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης. Ακόμα ο ιδιοκτήτης έχει δικαίωμα να θέσει σε άδεια τον συντάκτη ο οποίος δεν συμμορφώνεται.⁶⁴

Πράγματι, εάν ο συντάκτης, δρώντας έξω από τα πλαίσια της συμβατικής σχέσης και εξασκώντας το συνταγματικό του δικαίωμα της ελευθεροτυπίας στο γενικό της περιεχόμενο θα είχε σοβαρές επιπτώσεις πάνω στην οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησης. Αυτό θα συνιστούσε μη νόμιμο περιορισμό και προσβολή των συνταγματικών δικαιωμάτων του εργοδότη του. Θα περιόριζε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τα συνταγματικά δικαιώματα του ιδιοκτήτη / εκδότη απ'ότι ορίζει το κοινό αντικειμενικό στοιχείο που τα συνδέει. Τέλος θα έβλαπτε την θεμελιώδη ιδέα της ελευθερίας του ιδιωτικού τύπου.⁶⁵

Υπέρ του συντάκτη

Λόγω της “ευαισθησίας” του θέματος της εσωτερικής λογοκρισίας και την ανάγκη διασφάλισης κάποιων βασικών στοιχείων του θεσμού της ελευθεροτυπίας έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, το συνταγματικό δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και των ειδικότερων εκφάνσεων της παρέχει στον συντάκτη την ελευθερία να διαμορφώνει το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων του. Ο περιορισμός υφίσταται μόνο στο μέτρο που ο εργοδότης του εκδίδει **γενικές κατευθυντήριες γραμμές** και όχι ειδικές οδηγίες.⁶⁶ Βάσει αυτού ο εργοδότης δεν έχει δικαίωμα να επέμβει στο περιεχόμενο του δημοσιεύματος.

Επιπλέον, η άποψη αυτή, καταδικάζει την τυχόν απόλυση του συντάκτη λόγω μη συμμόρφωσης ως καταχρηστική και άκυρη. Περαιτέρω υποστηρίζει ότι ο εργοδότης

⁶³ ΕφΑθ 5385/1991

⁶⁴ ΜΠρΚαβ 100/2000

⁶⁵ Δαγτόγλου Π.Δ, ο.π σελ.607

⁶⁶ Μπέης, ο.π,σελ.64.

έχει την υποχρέωση να συμπεριλάβει το κείμενο στο σώμα του εντύπου έστω και αν δεν συμμορφώνεται με τις οδηγίες του.⁶⁷

Τέλος, αυτή η άποψη υποστηρίζει ότι και κανονισμός της επιχείρησης να υφίσταται ο οποίος υποχρεώνει τον συντάκτη να ακολουθεί την ιδεολογική γραμμή του εντύπου, αντίκειται στο θεσμό της ελευθεροτυπίας.⁶⁸

Ο περιορισμός εδώ σχετίζεται με τις γενικές κατευθυντήριες εντολές του εργοδότη και έχει ως αποτέλεσμα ο συντάκτης να πληρεί τον σκοπό του που είναι η αντικειμενική πληροφόρηση.⁶⁹ Αυτό το επιτυγχάνει γιατί πράγματι προσδιορίζει ελεύθερα το περιεχόμενο του δημοσιεύματος και διατηρεί την ανεξαρτησία της γνώμης του.⁷⁰

Αυτή η προσέγγιση φαίνεται να διασφαλίζει περισσότερο την προστασία της ελευθεροτυπίας ως θεσμού. Η ανάμειξη του εργοδότη σε αυτή την περίπτωση είναι πιο περιορισμένη. Επομένως και η διατύπωση της γνώμης και των στοχασμών του δημοσιογράφου είναι πραγματικά ανεξάρτητη και αντικειμενική. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συνδράμει αποτελεσματικά στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης που άλλωστε είναι και ο σκοπός της ελευθεροτυπίας. Δεν θα πούμε ότι είναι εντελώς ανεξάρτητη λόγω του περιορισμού της χρήσης του διευθυντικού δικαιώματος που θεωρείται νόμιμος, αλλά φαίνεται να παρέχει στον δημοσιογράφο την ευχέρεια να διατηρεί τη γνώμη του μέσα στα πλαίσια της έννομης σχέσης στην οποία βρίσκεται.

⁶⁷ Μπέης, ο.π, σελ.64.

⁶⁸ Ντάσιος, Εργατ.Δικον, (1995), σελ.88

⁶⁹ ΜΠρΚαβ 100/2000

⁷⁰ Κονταξής Αθ, Τύπος και Δίκαιο, Αθήνα , 1989, σελ.443

7 Συμπέρασμα

Από την ανάλυση μας βλέπουμε ότι η σχέση μεταξύ του συντάκτη και του ιδιοκτήτη / εκδότη είναι μία σχέση ιδιωτικού δικαίου (σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας). Ως σχέση ιδιωτικού δικαίου ρυθμίζεται από εκείνο. Επομένως τα υποκειμενικά συνταγματικά δικαιώματα του συντάκτη περιορίζονται ως προς το αμυντικό τους περιεχόμενο.⁷¹

Από την θεσμική εφαρμογή των δικαιωμάτων των μερών, φθάνουμε σε κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη λειτουργία τους στα πλαίσια της σύμβασης παροχής εξαρτημένης εργασίας που τους συνδέει.

Αφού έχουμε παραθέσει λοιπόν τις δύο διαφορετικές απόψεις παραπάνω,⁷² βλέπουμε ότι ο συντάκτης έχει **καταρχήν** την ευχέρεια να διαμορφώνει ελεύθερα τις απόψεις του στο περιεχόμενο των δημοσιευμάτων. Έχει όμως παράλληλα την υποχρέωση να ευθυγραμμιστεί με την γενική ιδεολογική κατεύθυνση του εντύπου, εφόσον προσλήφθηκε για να προσφέρει τις υπηρεσίες του υπέρ της συγκεκριμένης κατεύθυνσης. Επιπλέον, έχει την υποχρέωση να παραθέτει την ύλη που πρόκειται να δημοσιευθεί στον εργοδότη του και στη συνέχεια να ακολουθήσει τις οδηγίες του. Οι ειδικές αυτές οδηγίες, εφόσον δρουν προς τη διατήρηση της γενικής γραμμής της

⁷¹ Καλύβας Δ,ο.π,σελ.37

⁷² βλ.αν,σελ.23

εφημερίδας ή του περιοδικού πρέπει να ακολουθηθούν. Εάν λοιπόν γενικά ο προσανατολισμός του περιεχομένου είναι τέτοιος ώστε να εξυπηρετεί τους ιδεολογικούς σκοπούς της επιχείρησης, τότε ο συντάκτης από εκείνο το σημείο και έπειτα είναι ελεύθερος να εκφράσει τις απόψεις του. Οι ειδικές οδηγίες πρέπει και αυτές να περιορίζονται στην “διόρθωση” στοιχείων του περιεχομένου ‘ώστε να εξυπηρετεί τους ως άνω αναφερθέντες σκοπούς.

Αυτό συνδράμει στην ομαλή λειτουργία της επιχείρησης και στην ενίσχυση της σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Η έκδοση μόνο γενικών κατευθυντήριων γραμμών σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να μην είναι αρκετό για τη διατήρηση της γενικής κατεύθυνσης του εντύπου. Μετά από ανάλυση του περιεχομένου του κειμένου πριν δημοσιευθεί, ειδικές οδηγίες μπορεί να αποδειχθούν απαραίτητες για τη συμμόρφωση του κειμένου προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Πράγματι, όπως είδαμε, όταν ο συντάκτης δρα αντίθετα με τις συμβατικές του υποχρεώσεις (τις οποίες και αποδέχθηκε ελεύθερα) δεν κινδυνεύει μόνο ο εργοδότης ως φορέας του επιχειρηματικού κινδύνου, αλλά και η λειτουργία του ιδιωτικού τύπου ως θεσμού. Σε κάθε περίπτωση όμως ο συντάκτης δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συντάξει ένα δημοσίευμα το οποίο αντίκειται στις πεποιθήσεις του και στην συνείδησή του.

Οι περιορισμοί αυτοί των συνταγματικών δικαιωμάτων του συντάκτη αποδεικνύονται νόμιμοι μέσω της μεθόδου της θεσμικής προσαρμογής τους. Έχουν αιτιώδη συνάφεια με το κοινό αντικειμενικό στοιχείο που ενώνει το θεσμό (ελευθεροτυπία) με τα δικαιώματα αυτά, το οποίο είναι το περιεχόμενο του δημοσιεύματος.

8 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γεωργόπουλος Κ, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο , 12η έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή, 1991
- Δαγτόγλου Π.Δ Ατομικά Δικαιώματα , Συντετμημένη φοιτητική έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή ,2001
- Δαγτόγλου Π.Δ , Ατομικά Δικαιώματα ,Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή 2005
- Δημητρόπουλος Αν, Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ, Αθήνα, 2004
- Δημητρόπουλος Αν, Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος - Πραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου ΤΠΜ ΙΙΙ, ΗΜ.Β΄, Αθήνα 2005
- Καράκωστας Γ, Το Δίκαιο των ΜΜΕ, Αθήνα - Κομοτηνή, 2003
- Κρίππας Γ. “ Η ελευθερία του τύπου έναντι του δικαιώματος επι του ιδιωτικού βίου” (διδακτορική διατριβή), 1972
- Μπέης “ Ηελευθερία έκφρασης των στοχασμών και η ελευθερία του τύπου”, ΕΕΔ, 1980
- Φίλιας Β. “Το συνταγματικόν δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και η κατά αρθρον 467 ΠΚ πρόσθετος προστασία, Αθήνα, 1966
- Καλύβας Δ, « Η Εσωτερική Λογοκρισία» (προπτυχιακή εργασία), 2004

9 NΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 455/1964, Τμ Β', ΕΕΔ 23 (1964), σελ.1029, “πολιτικός συντάκτης σε ημερήσια εφημερίδα”
- ΑΠ 691/1969 Τμήμα Β' ΕΕΔ 29 (1970), σελ.148 “αναταποκριτής σε ημερησία εφημερίδα εφημερίδα της Πάτρας”
- ΕφΑθ 659/1971, ΕΕΔ (1971), σελ.936, “συντάκτης στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος”
- ΕφΑθ 2389/1978, ΕΕΔ 37 (1978), σελ.507, “οργάνωση και λειτουργία του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών του Πανεπιστημίου Αθηνών”
- ΑΠ 460/1986 Τμ. Β', ΕΕΔ 46 (1987), ΣΕΛ.166 “συντάκτης της εφημερίδας Μακεδονία”
- ΑΠ 1855/1988, ΤμΒ', ΔΕΝ 45 (1989), ΣΕΛ.605, “αναταποκριτής εσωτερικού σε εφημερίδα της Θεσσαλονίκης”
- ΕφΑθ 5385/1991
- ΑΠ 977/2000, Τμ Β/2 ΕΕΔ 60 (2201), ΣΕΛ.1215 “δημοσιογράφος εβδομαδιαίου περιοδικού στην Αθήνα”

10 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

10.1 Περίληψη

10.1.1 Εσωτερική λογοκρισία

Αφού αναλύσαμε τις βασικές έννοιες του περιεχομένου της εσωτερικής λογοκρισίας, δηλαδή την έννοιά της, το αντικείμενο και συγκεκριμένα την έννοια του τύπου, προχωρήσαμε στην εξέταση της έννομης σχέσης που συνδέει τον συντάκτη και τον ιδιοκτήτη / εκδότη μιας εφημερίδας ή ενός περιοδικού. Συγκεκριμένα διαπιστώσαμε τι υποχρεώσεις αναλαμβάνει το κάθε μέρος στα πλαίσια της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας και τι δικαιώματα τους παρέχει. Στη συνέχεια παραθέσαμε τα συνταγματικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών στο γενικό τους περιεχόμενο. Στο πλαίσιο της εφαρμογής των δικαιωμάτων αυτών αρχικά κοιτάξαμε κάποιες βασικές θεωρίες σχετικά με την ισχύ τους σε σχέσεις ιδιωτικού δικαίου, ήτοι την θεωρία της διαπροσωπικής ενέργειας και θεωρίες περί τριτενέργειας. Αφού εξετάσαμε αυτές τις έννοιες προχωρήσαμε στην θεσμική εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών στην συγκεκριμένη έννομη σχέση και αναλύσαμε την φύση των περιορισμών που υφίστανται. Διαπιστώσαμε τον νόμιμο βαθμό περιορισμού των δικαιωμάτων του συντάκτη από τον εργοδότη του.

10.1.2 Internal Censorship

Our basic aim in the pursuit of this essay was to examine the nature of internal censorship that takes place in newspapers and magazines in Greece. We began by looking at basic concepts surrounding the issue. The definition of internal censorship, who is the recipient and what the constitutional guarantees of freedom of the press apply to - namely what the definition of press is with regards to art.14 par.2 sec.1 of the Greek constitution. After having done that, the constitutional rights of the parties involved were analysed relating specifically to freedom of the press, economic freedom and the right to property. Following that, we examined the specific legal relation between the author and his employer. Namely, we looked at what obligations both parties have and to what degree these contractual obligations allow the employer

to assert censorship on his employee's work. Then, we continued to apply these constitutional rights to the specific legal relationship connecting the two aforementioned parties. Before delving into the specifics of that, we firstly clarified key areas relating to how both modern and traditional legal theory view the effect of constitutional rights not against the State itself but between individuals. We then continued to apply these rights through the spectrum of the freedom of the press not as an individual right in its full force, but as an institution. Individual rights don't only have force in the here and now; they create institutions that have a timeless goal - that of protecting the interests of society in the future as well. Having established that, we continued to show that based on the notion of freedom of the press as an institution, the contractual relationship between the two parties requires their constitutional rights to be diminished in force in order to accommodate this goal. Finally, we ascertained to what degree each party is legally allowed to restrict the other's right in the context of their legal relationship.

11 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

11.1 Πλήρες κείμενο νομολογίας

Αρείου Πάγου 455 / 1964, Τμ. Β΄

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος κ. Κ. Σούρλος
Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης κ. Ευστ. Μαλούχος
Δικηγόροι οι κ.κ. Γ. Μπλάτσιος, Αλ. Αμπατζής

Κατά την έννοιαν του άρθρου 7 του νόμου 2112/1920 «περί υποχρεωτικής καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας ιδιωτικών υπαλλήλων» η μονομερής μεταβολή των όρων της υπαλληλικής συμβάσεως εκ μέρους του εργοδότη τότε μόνο θεωρείται δια τον μη αποδεχόμενον ταύτην μισθωτόν ως καταγγελία της συμβάσεως, όταν επιφέρει εις αυτόν άμεσον ή έμμεσον υλικήν ή ηθικήν βλάβην. Ως δε συνάγεται εκ του άρθρου 652 Α.Κ. εις τον εργοδότην ανήκει η ρύθμιση παντός θέματος, αναγομένου εις την οργάνωση και την λειτουργίαν της επιχειρήσεως αυτού προς επίτευξή των εν γένει σκοπών ταύτην, πλην το διευθυντικόν τούτο δικαίωμα πρέπει να ασκείται ως απαιτεί η καλή πίστης, εν όψει των συναλλακτικών ηθών (άρθρα 200 και 288 Α.Κ.). Εντεύθεν έπεται, ότι επί επιχειρήσεως, μη διεπομένης υπό εσωτερικού κανονισμού, η προώθησης μισθωτού τινος και η εις τούτον ανάθεσης του ελέγχου της εργασίας ετέρου μισθωτού είναι μεν δικαίωμα του εργοδότη, η άσκησης όμως του δικαιώματος τούτου πρέπει να γίνεται κατά τρόπον και έκτασιν, ώστε να μη μεταβάλει, υπό την ρηθείσαν έννοιαν τους όρους της μετά του τελευταίου συμβάσεως.

Ως εκ της προσβαλλομένης αποφάσεως δείκνυνται, το ως εφετείον δικάσαν Πρωτοδικεϊόν εδέξατο ανελέγκτως, μετ' εκτίμησιν των αποδείξεων, ότι οι αναιρεσειόντες, εκδόται και διευθύνται τυγχάνοντες ημερησίων εφημερίδων, προσέλαβον κατά μήνα Ιούλιον 1948 δυνάμει συμβάσεως εργασίας αορίστου διαρκείας τον αναιρεσίβλητον ως ελεύθερον συντάκτην, από δε του έτους 1957 ανέθεσαν εις αυτόν τα καθήκοντα πολιτικού συντάκτου. Αι υπηρεσίαι του ως πολιτικού συντάκτου συνίσταντο εις το να ενημερώνει την Διεύθυνσιν των εφημερίδων επί των πολιτικών γεγονότων της ημέρας να συντάσσει εγγράφως το πολιτικόν ρεπορτάζ, ακουλουθών την κεχαραγμένην υπό της Διευθύνσεως γενικήν πολιτικήν γραμμήν, τονίζων προς τούτο και διασκευάζων κατά τας διδομένας αυτό εκάστοτε οδηγίας τα προσιδιάζοντα προς την ακολουθουμένην πολιτικήν γραμμήν θέματα. Του αναιρεσιβλήτου προΐσταντο, εκτός των αναιρεσειόντων διευθυντών και εκδοτών των εφημερίδων, ο αρχισυντάκτης και ο διευθυντής της συντάξεως, υπό τον άμεσον δε έλεγχον και εποπτείαν τούτων ετέλουν και έτεροι δύο πολιτικοί συντάκται, οι Π.Κ. και Ι.Μ., ο τελευταίος των οποίων δεν είχεν ειδικώτερον δικαίωμα να ασκεί έλεγχον επί της εργασίας του αναιρεσηβλήτου, αλλ' ήτο ισότιμος αυτούς. Συμφώνως προς την ακολουθουμένην υπό της Διευθύνσεως γενικήν πολιτικήν γραμμήν ο αναιρεσίβλητος προέβη την 17 Μαρτίου 1963 εις δημοσίευσιν πολιτικού ρεπορτάζ, το οποίον δεν ενέκρινεν η Διεύθυνσις, διότι εν τω μεταξύ και εν αγνοία αυτού είχεν αλλάξει η πολιτική γραμμή των εφημερίδων σχετικώς, εντεύθεν δε και κατ' εντολήν των αναιρεσειόντων ο διευθυντής της συντάξεως ανεκοίνωσεν εις τον αναιρεσίβλητον, ότι του λοιπού η επί του πολιτικού ρεπορτάζ εργασία του ετίθετο

προ πάσης δημοσιεύσεώς της υπό την έγκρισιν και τον έλεγχο του συναδέλφου του I.M., την μεταβολήν όμως ταύτην δεν ηνέχθη ο αναιρεσίβλητος. Επί τη βάσει δε των πραγματικών τούτων περιστατικών έκρινεν, ότι η ανάθεσις υπό των αναιρεσειόντων της κρίσεως περί του είδους και της ποιότητος της εργασίας του αναιρεσιβλήτου ως πολιτικού συντάκτου εις έτερον ισότιμον εν τη υπαλληλική ιεραρχία πολιτικών συντάκτην δεν περιελαμβάνετο εις τα όρια του κατά το άρθρον 652 Α.Κ. διευθυντικού διακιώματος αυτών, αλλ' απετέλει, ως συνεπαγομένη υποβιβασμόν και πρόδηλον ηθικήν μείωσιν του αναιρεσιβλήτου, υπό τον έλεγχο του οποίου ηπήχθη η εργασία τούτου, ήτο αρχαιότερος και πλέον πεπειραμένος αυτού, περί ων ρητόν ισχυρισμόν προέβαλον οι αναιρεσειόντες, ως προκύπτει εκ των κατ' έφεσιν υποβληθεισών προτάσεών των, ούτε εάν υπήχθη υπό τον αυτόν έλεγχο και η εργασία του πολιτικού συντάκτου Π.Κ. ή διατί αυτή δεν υπήχθη, ίνα κριθεί, αν εσκόπουν οι εργοδότες την προώθησιν του I.M. εν τη υπαλληλική ιεραρχία ή απλώς έθεσαν τον αναιρεσίβλητον υπό τον έλεγχο τούτου προς μείωσίν του, εστήριξεν επί ανεπαρκών στοιχείων δια τον έλεγχο υπό του Αρείου Πάγου την εξενεχθείσαν κρίσιν του περί υποβιβασμού και προδήλου ηθικής βλάβης του αναιρεσιβλήτου δι' ο η προσβαλλομένη απόφασις είναι αναιρετέα δι' έλλειψιν νομίμου βάσεως κατά το διά του άρθρου 5 του νόμου 3810/1957 προστεθέν εις το άρθρον 807 Πολ. Δικονομίας εδάφιο 19 και τον βάσιμον περί τούτου δεύτερον λόγον του αναιρετηρίου.

Αναιρουμένης της προσβαλλομένης αποφάσεως δέον να παραπεμφθεί η υπόθεσις προς περαιτέρω εκδίκασιν εις το Γ' Τμήμα του Αρείου Πάγου συμφώνως προς τα άρθρα 834 παρ. 1 Πολ. Δικονομίας, ως αντικατεστάθη δια του άρθρου 25 του νόμου 3810/1957 και 3 παρ. ΙΙΙ του κυρωθέντος δια του από 9 Ιανουαρίου 3 Μαρτίου 1958 β.δ. Κανονισμού λειτουργίας του Αρείου Πάγου, ως αντικατεστάθη δια του άρθρου μόνου του β.δ. 293/1960.

Αρείου Πάγου 691 / 1969, Τμ. Β'

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος κ. Β. Πατσουράκος
Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης κ. Ι. Γεωργακόπουλος
Δικηγόροι οι κ.κ. Αλ. Τζίτζιλιέρης, Μιχ. Βρανάς

Κατά το άρθρον 1 του κωδικοποιημένου νόμο Γ ΟΔ' εις την υπ' αυτού καθιερουμένην διαδικασίαν υπάγεται πάσα εκ σχέσεως εργασίας πηγάζουσα ιδιωτική αξίωσις μισθωτού, ως τοιούτου κατά το άρθρον 6 του νόμου 765/1943 νοουμένου του φυσικού προσώπου, του παρέχοντος εις οιονδήποτε πρόσωπον οιασδήποτε φύσεως εξηρητημένην εργασίαν έναντι αμοιβής.

Εξ άλλου, ως σαφώς προκύπτει εκ του αυτού άρθρου 1 του νόμου Γ ΟΔ', εν συνδυασμώ προς το άρθρον 648 παρ. 2 Α.Κ., η εις την σύμβασιν εργασίας απαιτουμένη προσωπική εξάρτησις του μισθωτού, ίνα αι εκ ταύτης πηγάζουσαι διαφοραί υπάγονται εις την διαδικασίαν του νόμου τούτου, απαιτείται να είναι λίαν στενή, τοιαύτη δε στενή εξάρτησις υφίσταται, όταν ο παρέχων την εργασία υποβάλληται έναντι του εις ον αυτή παρέχεται εις νομικήν εξάρτησιν, εκδηλουμένην εν τω δικαίωmati του εργοδότη του ασκείν εποπτείαν και έλεγχο εν την παροχήν εν γένει της εργασίας.

Εν προκειμένω, ως προκύπτει εκ της προσβαλλομένης αποφάσεώς του, το ως εφετείων δικάσαν Πρωτοδικείον, ανελέγκτως εκτιμών τας παρά των διαδίκων προσαχθείσας αποδείξεις, δέχεται, ότι εις τον ενάγοντα (ήδη αναιρεσειόντα), όστις ήτο δημοσιογράφος, μέλος της εν Πάτραις εδρευούσης «Ενώσεως Συντακτών

Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου – Ηπείρου – Νήσων» και ειργάζετο καθημερινώς κατά πλήρες ωράριον ως συντάκτης ύλης εις την εν Πάτραις εκδιδόμενην ημερησίαν εφημερίδα, την 22 Σεπτεμβρίου 1948 ανετέθησαν υπό του εναγομένου, ιδιοκτήτου και διευθυντού της ενταύθα εκδιδόμενης ημερησίας εφημερίδος, αντί αμοιβής δραχμών 750 μηνιαίως, τα καθήκοντα του ανταποκριτού της εν λόγω εφημερίδος του εν τη πόλει των Πατρών την εν λόγω εργασίαν του παρέσχεν ο ενάγων των εναγομένων έκτοτε συνεχώς μέχρι της 15 Οκτωβρίου 1965, ότε ο τελευταίος λόγω μετατροπής της ρηθείσης εφημερίδος του εις εβδομαδιαίαν, διέκοψε την μετά του ενάγοντος ως άνω συνεργασίαν του και έπαυσε να απασχολεί τούτον ως ανταποκριτήν της εφημερίδος του εν Πάτραις. Η απασχόλησις του ενάγοντος ως ανταποκριτού της εν λόγω εφημερίδος συνίστατο εις την συλλογήν και αποστολήν κυρίως τηλεφωνικών και εκτάκτως τηλεγραφικών ανταποκρίσεων (ειδήσεων και πληροφοριών) επί το σοβαρωτέρων τοπικών ζητημάτων, τα οποία κατά την κρίσιν του ήσαν άξια δημοσιεύσεως, ως αφορώντα επίκαιρα γεγονότα, λαβόντα χώραν εν Πάτραις και δυνάμενα να κινήσουν το ενδιαφέρον των αναγνωστών της ρηθείσης εφημερίδος. Εν τη εκτελέσει της εργασίας του ταύτης, ο ενάγων, διαμένων εν Πάτραις, ήτοι μακράν των Αθηνών, έδρας της εφημερίδος, δεν ετέλει εις ουδεμίαν δέσμευσιν ή περιορισμόν ούτε ως προς τον τόπον, ένθα έδει να ευρίσκειται ούτος δια την συλλογήν πληροφοριών, ούτε ως προς τον χρόνον, καθ' ον έδει να εργάζεται, ούτε και ως προς την εκλογήν των θεμάτων, δι' α αι ανταποκρίσεις του, αλλ' ενήργει και το δοκούν αυτώ, εργαζόμενος ελευθέρως και ρυθμίζων αυτοβούλως τον χρόνον και τον τρόπον της αποσχολήσεώς του, εν συναρτήσει προς την κατά πλήρες ωράριον, ως είρηται, εργασίαν του ως τακτικού συντάκτου της εφημερίδος. Η μόνη υποχρέωσις, ην είχεν ο ενάγων ήτο, ότι έδει να ακολουθεί εν διατυπώσει των ειδήσεων και ρεπορτάζ επί των επικαίρων θεμάτων την γενικήν πολιτικήν κατεύθυνσιν της εφημερίδος του εναγομένου, συμφώνως προς τα σχετικάς υποδείξεις του τελευταίου. Υπό τα προεκτεθέντα ταύτα περιστατικά η μεταξύ των διαδίκων σύμβασις δεν ήτο τοιαύτη περί παροχής εξηρητημένης εργασίας, υπό την εν αρχή της παρούσης σκέψεως εκτεθείσαν έννοιαν. Ούτω αποφηνάμενον και το ως εφετείον δικάσαν Πρωτοδικείον και απορρίψαν κατά μεταρρύθμισιν της πρωτοδίκου αποφάσεως, δι' αποδοχής της εκ των αντιθέτων εφέσεων τοιαύτης του εναγομένου, την κατά την διαδιακασίαν του κωδικοποιημένου νόμου Γ ΟΔ' εκδικασθείσαν αγωγήν του αναιρεσειόντος, καθ' όσον διώκει την καταβολήν διαφοράς αποδοχών και δώρων εορτών δι' εξηρητημένην εργασίαν, ορθώς τας διαληφθείσας διατάξεις ηρμήνευσε και εφήρμοσε και ουδαμώς ταύτας εκ πλαγίου παρεβίασε, διαλαβόν εν τη προσβαλλομένη αποφάσει του πλήρη και ουδεμίαν ενέχουσιν αντίφασιν αιτιολογίαν, καθιστώσαν εφικτόν τον υπό του Αρείου Πάγου έλεγχον της ορθής υπαγωγής των δεκτών γενομένων περιστατικών εις τας εφαρμοσθείσας διατάξεις και απορριπτέοι, ως αβάσιμοι, οι πρώτος και δεύτερος λόγοι αναιρέσεως.

Κατά τα άρθρα 11 του νόμου 2112/1920 και 10 του νόμου 1234/1918, ως το πρώτον ετροποποιήθη δια του άρθρου 7 του νόμου 4558/1930, το δε τελευταίον αντικατεστάθη δια του άρθρου 1 του ν.δ. 2655/1953, ίνα θεωρηθεί τις ιδιωτικός υπάλληλος και τύχει της προστασίας του ειρημένου νόμου 2112/1920 και του νόμου 3198/1955, δέον όπως απασχολείται κατά κύριον επάγγελμα επί αντιμισθία εις υπηρεσίαν ιδιωτικού καταστήματος, Γραφείου ή εν γένει επιχειρήσεως εξ οιασδήποτε εργασίας, παρέχων κατά κύριον χαρακτήρα εργασίαν μη σωματικήν κατόπιν συμβάσεως ή σχέσεως εξηρητημένης εργασίας, αορίστου χρόνου. Τοιαύτη όμως σύμβασις εξηρητημένης εργασίας δεν ήτο, κατά τα υπό της προσβαλλομένης αποφάσεως ως άνω δεκτά γενόμενα, η υπό του αναιρεσειόντος ουτωσί δια της αγωγής τους χαρακτηριζομένη ένδικος τοιαύτη δια την καταγγελίαν της οποίας

ούτος, ως ατάκτως, υπό του αναιρεσιβλήτου εργοδότης γενομένης, διώκει ήδη περαιτέρω δια της αγωγής ταύτης, βάσει του μνησθέντος νόμου 2112/1920, την καταβολήν αποζημιώσεως και συνεπώς ορθώς εντεύθεν η ρηθείσα απόφασις απέρριψε την ως άνω αγωγή ουσία και κατά το τοιούτον αίτημά της και απορριπτέος, ως αβάσιμος, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως.

Εφετείου Αθηνών 659 / 1971

Διαδικασία εργατικών διαφορών
Πρόεδρος ο κ. Χρ. Κοντογεώργος
Εισηγητής ο Εφέτης κ. Ν. Καπογιαννόπουλος
Δικηγόροι οι κ.κ. Β. Θεοφίλου, Χρ. Μανωλικάκης

Η κρινόμενη έφεσις κατά της υπ' αριθμ. 1909/1970 οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, εκδοθείσης κατά τη διαδικασίαν των εργατικών διαφορών, νομίμως και εμπροθέσμως ασκηθείσα, τύποις δεκτή καθίσταται και ερευνητέα κατ' ουσίαν.

Οι δημοσιογράφοι διακρίνονται εις τους επ' ευκαιρία δημοσιεύοντας εις εφημερίδας χρονικά (ως οι πολιτικοί άνδρες και οι φιλόλογοι), οίτινες προφανώς δεν τελούν εις σχέσιν εξαρτήσεως έναντι της επιχειρήσεως του τύπου, και εις τους επαγγελματίας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται αφ' ενός μεν οι ανταποκριταί και οι άμεσοι συνεργάται της συντάξεως των εφημερίδων, αφ' ετέρου δε εκείνοι οίτινες αμείβονται μεν παρά του εκδότη αναλόγως της ποιότητος και της σπουδαιότητος των άρθρων, πληροφοριών ή ανταποκρίσεών των, πλην όμως είναι υποχρεωμένοι να εμφανίζονται εις τα Γραφεία της εφημερίδος και να απαντούν εις τα επιστολάς των αναγνωστών της (Brun – Galland, Εργ. Δίκ. 1958, σελ. 254). Υπάρχουν διαβαθμίσεις εξαρτήσεως αναλόγως της εργασίας του μισθωτού, ειδικώτερον δεν η εξάρτησις του δημοσιογράφου εκ του εκδότη δεν είναι τόσον έντονος, όσον η του εμπορικού ή βιομηχανικού υπαλλήλου παρά του εργοδότη του (Brun – Galland, ενθ' ανωτ. έκδ. 1968, σελ. 45, σημ. 2) και γενικώς οι επαγγελματία δημοσιογράφοι παρέχουν εξηρητημένην εργασία, όταν εν τη συντάξει των άρθρων των οφείλουν να σέβονται τας σκέψεις και τας επιθυμίας ή τάσεις του εργοδότη των, εκδότη εφημερίδος (Durand, Εργ. Δίκ. τομ., Β' 1950 παρ. 138, αριθ. 4, σημ. 3). Εν τη κρινόμενη υποθέσει και δη εκ των επικαλουμένων και προσαγομένων εγγράφων και των ενόρκων ενώπιον συμβολαιογράφου βεβαιώσεων απεδείχθησαν τα ως κάτωθι εκ των προς θεμελίωσιν της ενδίκου αγωγής και της κατ' αυτής υπερασπίσεως προταθέντων: Δυνάμει από 1 Φεβρουαρίου 1957 εγγράφως καταρτισθείσης συμβάσεως προσελήφθη δι' εν τρίμηνον και αντί μηνιαίου μισθού δραχμών 3.000 ο εφεσίβλητος – ενάγων, επαγγελματίας δημοσιογράφος, παρά του εκκαλούντος εναγομένου Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος δια την σύνταξιν άρθρων εις το υπό του εν λόγω Επιμελητηρίου εκδιδόμενον περιοδικόν φύλον και υπό τον ρητόν όρον ότι τα εκάστοτε καταρτιζόμενα προς δημοσίευσιν άρθρα παραδίδονται εντός ορισθείσης εν τη συμβάσει προθεσμίας εις τον διευθυντήν του περιοδικού τούτου, όστις έδει απαραίτητως να εγκρίνει ταύτα. Ληξάσης της ανωτέρω συμβάσεως, ειργάσθη έκτοτε κατά διάφορα χρονικά διαστήματα ο ενάγων βάσει των εκάστοτε συμφωνιών, ομοίων προς την αρχικήν, αντί του ίδιου μισθού, ως δημοσιογράφος εις τα «* **», και δια το

μη κρίσιμον από 1.1 μέχρι 31 Οκτωβρίου 1966 διάστημα ήγειρε κατά του εναγομένου την από 19 Ιανουαρίου 1968 αγωγήν του, ήτις εγένετο δεκτή δια της τελεσιδίκου κατάστασης υπ' αριθ. 4922/1968 αποφάσεως του επί των εργατικών διαφορών αρμοδίου Πρωτοδίκου Αθηνών, ρητώς δε δια της αγωγής του εκείνης, ως εκ ταύτης προσαγομένης δέικνυται, επεφυλάχθη των εκ μισθών αξιώσεων του του από 1 Νοεμβρίου 1966 μέχρι και 31 Ιουλίου 1967, νυν κρίσιμου χρόνου, δια τας οποίας ήγειρε την εφ' ης η εκκαλουμένη απόφασις δευτέραν αγωγήν του. Βάσει αποφάσεως ληφθείσης τη 1 Νοεμβρίου 1968 υπό της Διοικητικής Επιτροπής του εναγομένου αφ' ενός μεν ενεκρίθη, όπως καταβληθεί εις τον ενάγοντα το δι' ο η πρώτη αγωγή του ποσόν των δραχμών 30.000, αφ' ετέρου δε, και εν σχέσει προς την από 6 Μαΐου 1967 προγενεστέραν απόφασιν της Επιτροπής ταύτης, εν τη οποία και ειδικώτερον εκτίθεται, ότι κατά Μάιον 1967 ο ενάγων ειργάζετο εις το εναγόμενον, εγένετο ανανέωσις δι' αόριστον χρόνον της από 1 Φεβρουαρίου 1957 αρχικής συμβάσεως, ως αποδεικνύεται εκ των υπό του εναγομένου εκδοθέντων και προσαγομένων πρακτικών συνεδριάσεως της άνω Διοικ. Επιτροπής του, εις το πρώτον εκ των οποίων μνημονεύεται, ότι ετηρήθησαν και αι διατάξεις του άρθρου 1 του νόμου 28/1946, συμφώνως προς τας οποίας απαιτείται άδεια της ως άνω Επιτροπής δια την υπό του εναγομένου πρόσληψιν υπαλλήλου, ούτω δε ο ενάγων απησχολήθη εις το ως άνω περιοδικόν από της 1 Νοεμβρίου 1966 μέχρι 31 Ιουλίου 1967, ότε και κατηγγέλθη υπό του εναγομένου η σχετική σύμβασις.

Ο ενάγων, κατά το κρίσιμον διάστημα της απασχολήσεώς του υπό του εναγομένου προσέφερεν εξηρητημένην εργασίαν, διότι ως επαγγελματίας δημοσιογράφος εδημοσίευσεν άρθρα του εις το περιοδικόν του εναγομένου, σεβόμενος τας σκέψεις και επιθυμίας ή τάσεις του εκδότου του εν λόγω περιοδικού, όστις και ενέκρινε τας σχετικάς δημοσιεύσεις συμφώνως προς την αρχικήν και τας μεταγενεστέρας καταρτισθείσας μεταξύ των διαδίκων συμβάσεις εργασίας, σαφώς δε βεβαιοί ενόρκως ο Π.Α., ότι ο ενάγων ενήργει βάσει γενικών εντολών και οδηγιών, αίτινες είχαν δοθεί εις αυτόν και διετέλει υπό τον έλεγχον του αρμοδίου διευθυντού του περιοδικού, προσέτι δε ότι προσήρχετο τας πρωινάς ώρας εις τα Γραφεία του εν λόγω περιοδικού φύλλου.

Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω ορθώς η εκκαλουμένη απόφασις εδέχθη εν μέρει την αγωγήν και επεδίκασε των ενάγοντι τους εκ δραχμών 27.000 μισθούς του από 1.11.1966 μέχρι 31.7.1967, κρίνασα ότι δεν ήτο απαραίτητος η επιβολή του υπό του εναγομένου επαχθέντος όρκου περί του ότι ο ενάγων εξετέλει εξηρητημένην εργασίαν κατά το προλεχθέν κρίσιμον διάστημα και δέον να απορριφθεί η έφεσις, δια του μοναδικού λόγου της οποίας παραπονείται το εκκαλούν δι' εσφαλμένην εκτίμησιν των αποδείξεων και διατείνεται, ότι ο εφεσίβλητος δεν εξετέλει εξηρητημένην εργασίαν, αλλ' ανέλαβε την εκτέλεσιν έργου και η αγωγή του έδει να εκδικασθεί κατά την τακτικήν και ουχί την επί των εργατικών διαφορών ειδικήν διαδικασίαν, ότι έδει να επιβληθεί ο ως άνω επαχθείς όρκος ότι ο ενάγων δεν ειργάσθη κατά το ανωτέρω διάστημα και ότι η τυχόν συναφθείσα σύμβασις εργασίας ήτο άκυρος, διότι δεν ενεκρίθη υπό της Διοικητικής ως άνω Επιτροπής του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

Εφετείου Αθηνών 2389 / 1978

Πρόεδρος ο κ. Ανδρ. Καβέτσος

Εισηγητής ο Εφέτης κ. Γεώργ. Αλεξίου

Δικηγόροι οι κ.κ. Ν. Ζέλιος, Γεώργ. Μαρκόπουλος, Κων. Κωτσάκης

Κατά το άρθρ. 648 ΑΚ, η μίσθωσις εργασίας αποσκοπεί εις την παροχήν της συμφωνηθείσης εργασίας, ην οφείλει να εκτελεί ο εκμισθωτής υπό την εποπτείαν και καθοδήγησιν του εργοδότη, όστις κατευθύνει τα κατ' αυτήν. Εξ' αντιθέτου, κατ' άρθρ. 681 ιδίου Α.Κ., η μίσθωσις έργου αποβλέπει εις την επίτευξιν ενός τελικού αποτελέσματος, από της πραγματοποιήσεως του οποίου επέρχεται αυτομάτως η λύσις της σχέσεως. Ήτοι αποβλέπει εις το εκτελεστέον έργον και ουχί εις την προς περάτωσιν αυτού προσφερομένην εργασίαν, την οποίαν ο εργολάβος είναι ελεύθερος να εκτελέσει καθ' οιονδήποτε τρόπον επιθυμεί και δι' οιονδήποτε προσώπων και μέσων. Κατά συνέπειαν ο τρόπος αμοιβής εν της συμβάσει εργασίας δεν αποτελεί στοιχείον διακρίσεως μεταξύ αυτής και της συμβάσεως μισθώσεως έργου (Α.Π. 218/1974, ΔΕΝ 30, σ. 419, Α.Π. 698/1967, ΔΕΝ 24, σ. 182, Καυκά, Ενοχ. έκδ. Δ', σ. 475 επ.). Εν προκειμένω, εκ των επικαλουμένων καταθέσεων των ενόρκως εξετασθέντων εκατέρωθεν μαρτύρων, περιεχομένων εις τα εν κεκυρωμένω αντιγράφω προσκομιζόμενα ταυτάριθμα προς την εκκαλουμένην απόφασιν πρακτικά συνεδριάσεως του εκδόντος αυτήν Δικαστηρίου, πάντων των επικαλουμένων και προσκομιζόμενων εγγράφων και των υπό των ιδίων των διαδίκων συνομολογουμένων και εκτιθεμένων εις τα κατατεθείσας εγγράφους προτάσεις των, απεδείχθησαν κατά την κρίσιν του Δικαστηρίου τούτου τα εξής: Μεταξύ των διαδίκων κατηρτίσθησαν τα επικαλούμενα και προσκομιζόμενα από 12.6.1972, 31.7.1972, 6.12.1972, 13.6.1973, 30.5.1974, 9.9.1975 και 31.12.1975 ιδιωτικά συμφωνητικά, δι' εκάστου των οποίων αντί της εν αυτώ κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως και δι' ωρισμένον χρονικόν διάστημα ανετέθη υπό του εναγομένου εις τον ενάγοντα δημοσιογράφον το έργον της οργανώσεως και λειτουργίας του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών του πρώτου. Συγκεκριμένως δε ωρίσθη εις έκαστον των συμφωνητικών τούτων: «Εν τη εννοία της οργανώσεως του Γραφείου Τύπου και πληροφοριών περιλαμβάνονται κυρίως: 1. Η διερεύνησις και υποβολή συγκεκριμένων προτάσεων περί της καλύτερας δυνατής προβολής του καθ' όλου έργου και των επιδιώξεων του Πρώτου Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος της Χώρας ενώπιον της Ελληνικής κοινής γνώμης, καθώς και η αρχή εφαρμογής των προσφών προς τούτον σχετικών μεθόδων. 2. Η μελέτη της οργανώσεως του τομέως της εσωτερικής ενημερώσεως του Ιδρύματος. 3. Η εκπόνησις μελέτης περί την σύστασιν, επάνδρωσιν και ειδικώτερον λειτουργίαν του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών του Πανεπιστημίου». Δυνάμει των συμφωνητικών τούτων ο ενάγων καθ' όλον το χρονικόν διάστημα από 9.6.1972 μέχρι 31.12.1975 και αντί του συνολικού ποσού των δραχ. 402.000, εξ ων τω παρεκρατήθη ποσοστόν εξ 8,5%, ειργάσθη παρά τω εναγομένω Ιδρύματι, απασχοληθείς καθ' εκάστην εργάσιμον ημέραν εις παραχωρηθέν υπό τούτου ιδιαίτερον γραφείον. Ειδικώτερον εν αυτώ προέβαινεν ο ενάγων εις την συγκέντρωσιν εκ του εκάστοτε ημερησίου τύπου πάντων των εν γένει δημοσιευμάτων των αφορώντων το Πανεπιστήμιον Αθηνών και ακολούθως έθετε ταύτα υπ' όψιν του Πρυτάνεως, παρά του οποίου ελάμβανεν οδηγίας και εντολάς δια την σύνταξιν κατά περίπτωσιν απαντήσεων ή αντικρούσεων, τα περί τούτων δε συντασσόμενα υπό του ιδίου σχέδια υπέβαλλεν ομοίως εις τον Πρύτανιν και μετά τας σχετικές διορθώσεις ή βελτιώσεις ή συμπληρώσεις εκ μέρους αυτού, απέστειλε προς καθαρογράφησιν (δακτυλογράφησιν) και εν συνεχεία εις τα εν γένει μέσα ενημερώσεως. Οσαύτως ο ενάγων παρηκολούθει την όλην δραστηριότητα του Πανεπιστημίου (προγράμματα εξετάσεων φοιτητών, αποτελέσματα των εξετάσεων, συνεδριάσεις Συγκλήτου, εναρκτήριον λόγοι και διάφοροι άλλαι εκδηλώσεις, ως διαλέξεις και αναγορεύσεις ξένων καθηγητών) και διά τούτων εξέδιδε καθημερινώς το δελτίον τύπου. Επίσης παρηκολούθει κάθε συνεδρίασιν της Συγκλήτου, ως και εκδήλωσιν του

Πανεπιστημίου προς δημοσιογραφικήν κάλυψιν τούτων, εις ταύτην δε προέβαινε πάντοτε υπό τας οδηγίας του Πρυτάνεως, διατηρών προς τούτο επαφήν μεθ' όλων των δημοσιογράφων των εφημερίδων και περιοδικών ως και της Ε.Ρ.Τ. Εκ πάντων τούτων παρέπεται ότι ο ενάγων ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού εκάστου των ανωτέρω συμφωνητικώς ως μισθώσεως έργου εκ του οποίου ουδεμίαν δέσμευσιν έχει το Δικαστήριον, εξετάζει εν τοις πράγμασιν καθ' όλον το κρίσιμον χρονικόν διάστημα από 9.6.1972 μέχρι 31.12.1975 υπό την καθοδήγησιν και εποπτείαν του εναγομένου ως εργοδότη, την αυτήν ως άνω εξηρημένην εργασίαν, της οποίας τούτο είχε ανάγκην δια την εν γένει λειτουργίαν του. Και ναι με τον εναγόμενον Ίδρυμα απησχολήθη με την περί ης προβλέπουν τα εν λόγω συμφωνητικά οργάνωσιν και λειτουργίαν του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών δι' ιδρύσεως ειδικού Τμήματος Δημοσίων Σχέσεων, ομοίου των μεγάλων Οργανισμών (Δ.Ε.Η. – Ο.Τ.Ε. κ.λπ.), πλην όμως δεν ιδρύθη τοιούτον, δι' ο και η Πανεπιστημιακή Σύγκλητος διετήρησε τον ενάγοντα και παρέσχε τας διαληφθείσας εργασίας, απαιτητήτους, δια τας ανάγκας λειτουργίας του εναγομένου, καθ' όλον το μνησθέν χρονικό διάστημα μέχρι 31.12.1975. Προέτεινε δε δια τον μετέπειτα χρόνον την μη διατήρησιν του ενάγοντος δι' ανανεώσεως του τελευταίου συμφωνητικού, επί τη αιτιολογία ότι πρόκειται περί μισθώσεως εργασίας μη επιτρεπομένης εκ του νόμου και ουχί περί μισθώσεως έργου (βλ. προσκομιζόμενα υπ' αριθ. 720/10.2.1975 έγγραφον προς την Πρυτανείαν του Πανεπιστημίου, υπ' αριθ. 27291/12444/21.6.1975, 2135/920/24.9.1975, 3870/1534/7.10.1975 προς τον πρόεδρον του Οικονομικού Συμβουλίου και τα μέλη της Πανεπιστημιακής Συγκλήτου, ως και το απόσπασμα Πρακτικών Συγκλήτου της Συνεδρίας αυτής της 30.12.1975). Εκ. του ότι ο ενάγων προσέφερε την ως άνω εργασίαν του προσληφθείς εις θέσιν μη προβλεπομένην νόμων, ήτοι ακύρως και συνεπώς άνευ νομίμου αιτίας, υποχρεούται το εναγόμενον εις απόδοσιν των ωφελείας, ην εντεύθεν απεκόμισε, δι' αποφυγής της δαπάνης εις ην αναγκαίως θα υπεβάλλετο εν τη συγκεκριμένη περιπτώσει θα υπεβάλλετο εν τη συγκεκριμένη περιπτώσει προς εκπλήρωσιν των αναγκών της λειτουργίας του, δηλονότι δι' αποφυγής της διαφοράς μεταξύ των εν γένει αποδοχών των προβλεπομένων υπό της Εργατικής Νομοθεσίας και των καταβληθέντων χρηματικών ποσών (άρθρ. 904 επ. Α.Κ., Α.Π. 848/1976, Δεν 32, σ. 956). Ειδικώτερον ο ενάγων δια την προσφερθείσαν εργασίαν του εδικαιούτο Α) Δι' αποδοχάς: 1) από 9.6.1972 μέχρις 9.5.1974 συμφώνως προς την υ.α. 22295/1972 Εθνικής Οικονομίας κατά μήνα δραχ. 6.900 (βασικός μισθός 6.000 + 10% επίδ. συζύγου + 5% επίδ. ανηλικού θυγατρός) και εν όλω δραχ. 158.700 (6.900 X 23 μήνας), 2) από 9.5.1974 μέχρις 24.4.1975 συμφώνως προς την υ.α. 46166/1974. Απασχολήσεως κατά μήνα δραχ. 10.062 (βασικός μισθός 8.750 + 10% επίδ. συζύγου + 5% επίδ. ανηλικού θυγατρός) και εν όλω δραχ. 115.713 (10.062 X 11 ½ μήνας) και 3) από 24.4.1975 μέχρις 31.12.1975 συμφώνως προς υ.α. 20365/3454/1975 Προεδρίας Κυβερνήσεως, Οικονομικών και Απασχολήσεως κατά μήνα δραχ. 11.500 (βασικός μισθός 10.000 + 10% επίδ. συζύγου + 5% επίδ. ανηλικού θυγατρός) και εν όλω δραχ. 94.875 (11.500 X 8 ¼ μήνας), συνολικώς δε δι' αποδοχάς δραχ. 369.288 (158.700 + 115.713 + 94.875), Β) Δια δώρα εορτών: 1) Χριστουγέννων 1972 δραχ. 6.900, Πάσχα 1973 δραχ. 3.450, Χριστουγέννων 1973 δραχ. 6.900, Πάσχα 1974 δραχ. 3.450, Χριστουγέννων 1974 δραχ. 10.062, Πάσχα 1975 δραχ. 5.031 και Χριστουγέννων 1975 δραχ. 11.500, συνολικώς δε δια δώρα εορτών δραχ. 47.223 (6.900 + 3.450 + 6.900 + 3.450 + 10.062 + 5.031 + 11.500). Γ) Δι' επίδομα αδείας (ν. 4504/1966, άρθρ. 3 παρ. 15, 16): 1) Δια το έτος 1973 δραχ. 3.450, 2) δια το έτος 1974 δραχ. 5.031 και 3) δια το έτος 1975 δραχ. 5.750 συνολικώς δε δι' επιδόματα αδείας δραχ. 14.231 (3.450 + 5.031 + 5.750). Όσον αφορά τας αποδοχάς αδείας, ουδόλως

απεδείχθη η κατά το άρθρ. 3 ν. 3755/1967 υπό του αρμοδίου οργάνου του Υπουργείου Εργασίας διαπίστωση εις τον ενάγοντα της νομίμου κατ' έτος αδείας του, ότε και καταβάλλονται αι αντίστοιχοι αποδοχαί των ημερών αδείας ηξημέναι κατά 100%, κρινομένου εξ ολοκλήρου απορριπτέου του διωκομένου τούτου κονδυλίου. Δ) Δι' υπερωρίας: 1) Δια πραγματοποιηθείσας τοιαύτας πέραν του νομίμου ωραρίου κατά τας συνεδρίας της Συγκλήτου επί 2 ώρας καθ' εκάστην, και κατά τας διαφόρους εκδηλώσεις (τελετάς, αναγορεύσεις ξένων καθηγητών κ.λπ. βλ. προσκομιζόμενα σχετικά έγγραφα) μέχρι Μαΐου 1974 δραχ. 3.000 (50 ώραι X 6.900 : 25 : 8 = 50 X 34 + 75% = 50 X 60), 2) δι' ομοίας ως άνω υπερωρίας μέχρις Απριλίου 1975 δραχ. 2.610 (30 ώραι X 10.062 : 25 : 8 = 30 X 50 + 75% = 30 X 87) και 3) δι' ομοίας επίσης υπερωρίας μέχρι 31.12.1975 δραχ. 2.400 (24 ώραι X 11.500 : 25 : 8 = 24 X 57 + 75% = 24 X 100), συνολικώς δε δι' υπερωρίας δραχ. 8.010 (3.000 + 2.610 + 2.400). Ήτοι ο ενάγων εδικαιούτο εν συνόλω δραχ. 438.822 (369.288 + 47.293 + 14.231 + 8.010). Δεδομένου δε ότι ο ενάγων ούτος έλαβε κατά τα εκατέρωθεν συνομολογηθέντα, δραχ. 367.830 (402.000 - 8,5%), δικαιούται της διαφοράς εκ δραχ. 70.992 (438.822 - 367.830). Σημειωθήτω ότι ο ενάγων την τελευταίαν εκ δραχ. 36.000 συμφωνηθείσαν αμοιβήν διά το χρονικόν διάστημα από 13,9,1875 μέχρι 31.12.1975, έλαβε κατά τας αρχάς του έτους 1976 (βλ. προσκομιζόμενην την σχετικήν από 5.2.1976 έγγραφον δήλωσιν του ενάγοντος). Κατ' ακολουθίαν, έσφαλε η εκκαλουμένη απόφασις απορρίψασα δια τους εν αυτή λόγους την αγωγήν, ενώ έδει κατά μερικήν παραδοχήν ταύτης, όπως επιδικάση υπέρ του ενάγοντος το ως άνω ποσόν των δραχ. 70.992, δεκτής εν μέρει κατ' ουσίαν καθισταμένης της εφέσεως, εφ' ω και δέον όπως, αφανιζομένης της εκκαλουμένης ταύτης αποφάσεως και διακρατουμένης της υποθέσεως (άρθρ. 535 Κώδ. Πολ. Δικ.), γίνει εν μέρει δεκτή η αγωγή και υποχρεωθεί το εναγόμενον ίνα καταβάλη εις τον ενάγοντα το συνολικόν ποσόν των δραχ. 70.992, νομιμοτόκως από της επιδόσεως της αγωγής μέχρι της εξοφλήσεως. (Εξαφανίζει την Μον. Πρωτ. Αθηνών 5159/1977).

Αρείου Πάγου 460 / 1986, Τμ. Β'

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος κ. Ιω. Γούρνας

Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης κ. Ιω. Γρίβας

Δικηγόροι οι κ.κ. Γ.Β. Μαγκάκης, Γ. Πατρινός, Σ τ. Χατζηαποστόλου

Από τις διατάξεις των άρθρων 648 και 652 Α.Κ., ως και 6 του κυρωθέντος με την υπ' αριθ. 324/30.5.1946 πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου. ν. 765/1943 προκύπτει, ότι σύμβαση εξηρημένης εργασίας, για την οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας υπάρχει, όταν ο μισθωτός υποχρεούται να παρέχει την συμφωνηθείσα εργασία κατά τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής αυτής, και ο τελευταίος δικαιούται να ασκεί έλεγχο και εποπτεία, για τη διαπίστωση της συμμορφώσεως του μισθωτού προς αυτές. Στην περίπτωση που ο μισθωτός-δεν υποβάλλεται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη, τότε πρόκειται για σύμβαση μισθώσεως ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Εξ άλλου, υπάρχει σύμβαση εξηρημένης εργασίας και όταν ο μισθωτός, λόγω των γνώσεών του για τις οποίες ακριβώς προσλαμβάνεται, αναπτύσσει πρωτοβουλία ως προς τον τρόπο της εργασίας του, που απαιτείται εκ της φύσεώς της και της ιδιότητος του μισθωτού. Τέλος κατά το άρθρο 3 § 1 του π.δ. 284/ 1974 όπως τροπο-ποιήθηκε με το άρθρο 1 του π.δ. 1029/1977 στην ασφάλιση του Ταμείου Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, υπάγονται υποχρεωτικώς και αυτοδικαίως

τα πρόσωπα που παρέχουν κατά κύριο επάγγελμα εξηρητημένη εργασία με μισθό, στις εκδιδόμενες στην Αθήνα και στη

Θεσσαλονίκη ημερήσιες εφημερίδες με την ειδικότητα των συντακτών... κλπ.

Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο δέχθηκε με την προσβαλλομένη απόφασή του, ότι ο ενάγων που είναι δημοσιογράφος (συντάκτης) και τακτικό μέλος του επαγγελματικού Σωματείου «Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών» (Ε.Σ.Η.Ε.Α.), με την από 20 Νοεμβρίου 1981, σύμβασή του με το νόμιμο εκπρόσωπο της εναγομένης εταιρείας, η οποία εκδίδει στη Θεσσαλονίκη την καθημερινή πρωινή πολιτική εφημερίδα με τον τίτλο «Μακεδονία», ανέλαβε ως συντάκτης, την σύνταξη καθημερινής στήλης της Εφημερίδος, με τον τίτλο «Πολιτικολογίες», που καλύπτει την τρίτη σελίδα αυτής. Ότι με μεταγενέστερη δε συμφωνία, ανέλαβε την σύνταξη και άλλης εβδομαδιαίας στήλης που δημοσιεύεται στην αυτή εφημερίδα και έχει ως αντικείμενο την πολιτική ανάλυση επικαίρων γεγονότων γενικού ενδιαφέροντος, κατ' απόλυτο εκλογή του ενάγοντος και ότι η μορφή και το περιεχόμενο της στήλης αυτής, δηλαδή ο πρωτότυπος και πνευματώδης σχολιασμός της καθημερινής πολιτικής ζωής, ήσαν αποκλειστική ιδέα του ενάγοντος, την οποία δέχθηκε η εναγομένη και του ανέθεσε την υλοποίηση αυτής. Ότι η αμοιβή του ενάγοντος για την εργασία του αυτή, δεν καθορίστηκε με την αρχική μεταξύ των συμφωνία, αλλά αφέθηκε να καθορισθεί αργότερα. Ότι την παραπάνω εργασία του, ο ενάγων προσέφερε στην εναγομένη στα γραφεία της στην Αθήνα, όπου ήτο υποχρεωμένος να παραδίδει καθημερινώς τη σχετική ύλη, η οποία απεστέλλετο στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη για δημοσίευση στην παραπάνω

εφημερίδα. Ότι κατά την εκτέλεση της εργασίας αυτής, ο ενάγων διέμενε στην Αθήνα μονίμως, ήτοι μακριά από τη Θεσσαλονίκη που είναι η έδρα της εφημερίδος, δεν ετέλει δε σε καμία δέσμευση ή περιορισμό ούτε ως προς τον τόπο που έπρεπε να ευρίσκεται αυτός για τη συλλογή στοιχείων και πληροφοριών, ούτε ως προς το χρόνο που έπρεπε να εργάζεται, ούτε ως προς την εκλογή των θεμάτων για τα οποία η σύνταξη του, αλλά ενεργούσε κατά το δοκούν ως εργαζόμενος ελεύθερα και ερρhythμιζε αυτοβούλως το χρόνο και τον τόπο της απασχόλησής του, σε συνάρτηση και ως προς την σύγχρονη εργασία του ως συντάκτη στην εφημερίδα ΝΕΑ στην Αθήνα. Ότι η μόνη ίσως υποχρέωση που είχε ο ενάγων ήτο ότι έπρεπε να ακολουθεί στη διατύπωση των ρεπορτάζ των ειδήσεων επί των επικαίρων θεμάτων την γενική πολιτική κατεύθυνση της εφημερίδος της εναγομένης. Αι ελεύθεροι ιδέαι του ενάγοντος για τη σύνταξη της σχετικής στήλης «Πολιτικολογίες» καμία δέσμευση υφίσταντο. εν άνω: της πλήρους αποδεσμεύσεως αυτού εξ ωραρίου και αποστολής έτοιμης της εκάστοτε ύλης; του από την Αθήνα στην διεύθυνση της εφημερίδος, στις Θεσσαλονίκη. Η εναγομένη δεν τηρούσε καρτέλα για το χρόνο πρόσληψης, την ειδικότητα και τον μισθό του ενάγοντος, άνω; για το λοιπό προσωπικό, ούτε ασφάλισε τον ενάγοντα για την απασχόληση του στο Ταμείο Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών - Θεσσαλονίκης, στο οποίο υπάγονται υποχρεωτικώς τα παρέχοντα κατά κύριο επάγγελμα εξηρητημένη εργασία πρόσωπα μεταξύ των οποίων και του συντάκτη. Και ότι ναι μεν για το χρονικό διάστημα από 20.11.1981 μέχρι 20.8.1982 κατά το οποίο απησχο-λήθη ο ενάγων στην εφημερίδα «Μακεδονία» ως συντάκτης, απεφασίσθη η ασφάλιση αυτού στο εν λόγω ταμείο με την υπ' αριθ. 824/2.12.1982 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, τούτο όμως έγινε κατόπιν αιτήσεως του ίδιου και όχι της εναγομένης, ούτε δε η ασφάλιση αυτή ανεγνωρίσθη από την εναγομένη, έτσι ούτε αυτή αποδεικνύει την ύπαρξη εξηρητημένης εργασίας, αφού για την ασφάλιση στο εν λόγω ταμείο, υπάγονται τα πρόσωπα που παρέχουν κατά κύριον επάγγελμα εργασία με μισθό στις εφημερίδες, χωρίς τον προσδιορισμό της εργασίας ως εξηρητημένης. Ότι η κατά τα άνω απασχόληση του ενάγοντος

διήρησε μέχρι της 27.8.1982, οπότε η εναγομένη έπαυσε να δέχεται τα αποστέλλόμενα σε αυτή χειρόγραφα για δημοσίευση στην εφημερίδα της. Με τα δεδομένα αυτά έκρινε το Εφετείο, ότι δεν πρόκειται για σύμβαση εργασίας εξηρητημένης, αλλά για σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών που δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί εργατικής νομοθεσίας και δι' επικυρώσεως της πρωτοδίκου αποφάσεως, απέρριψε ως αβάσιμο την αγωγή που ζητούσε επιδίκαση απαιτήσεων από σύμβαση εξηρητημένης εργασίας, έτσι όμως το Εφετείο διέλαβε στην απόφασή του αντιφατικές, ασαφείς και ανεπαρκείς αιτιολογίες, στο παραπάνω ζήτημα, της παροχής εξηρητημένης ή μη εργασίας, που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, ειδικότερα ενώ δέχεται στην αρχή ότι δεν υφίστατο δέσμευση του ενάγοντος, ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής της εργασίας του, στη συνέχεια δέχεται την ύπαρξη ωρισμένων περιστατικών από τα οποία, η συνδέουσα τους διαδικούς σχέση μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παροχή εξηρητημένης εργασίας, όπως ότι ο ενάγων ήτο υποχρεωμένος καθημερινώς να παραδίδει τη σχετική ύλη στα γραφεία της εναγομένης στην Αθήνα, ότι «ίσως είχε υποχρέωση ο ενάγων να ακολουθεί στη διατύπωση των ρεπορτάζ των ειδήσεων στα επίκαιρα θέματα την γενική πολιτική κατεύθυνση της εφημερίδος της εναγομένης, ότι με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου Συντάξεων Προσωπικού Εφημερίδων Αθηνών, Θεσσαλονίκης απεφασίσθη η ασφάλιση του ενάγοντος στο εν λόγω ταμείο για την ανωτέρω εργασία του, ότι για την ασφάλιση αυτή απαιτείται παροχή εξηρητημένης εργασίας, ότι για την εν λόγω εργασία του ενάγοντος συνεφωνήθη μισθός κατά μήνα. Εξ άλλου την εξάρτηση δεν αίρει το περιστατικό της αναπτύξεως πρωτοβουλίας από τον μισθωτό ως προς τον τρόπο παροχής της εργασίας, ούτε απαιτείται όπως αυτή παρέχεται κατά κύριο επάγγελμα, αφού σύμβαση εξηρητημένης εργασίας μπορεί να συναφθεί και από τον ανεξάρτητον επαγγελματίαν. Μετά από αυτά, καθίσταται η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση αναιρετέα κατά το άρθρο 559 αριθ. 19 Κώδ. Πολ. Δικ., και τους βάσιμους περί τούτου 4ον και 1ον λόγους αναιρέσεως τοιαύτη έννοια έχοντας. (Αναιρεί την 10.071/1983 Εφετ. Αθηνών και παραπέμπει στο Δ' Τμήμα).

Αρείου Πάγου 185 / 1988, Τμ. Β'

Εισηγητής Ι. Χριστιανόπουλος
Δικηγόροι Λ. Μπελίτσης, Θ. Παπασταθόπουλος

Από τις διατάξεις των άρθρων 648 και 652 ΑΚ, ως και 6 του κυρωθέντος με την 324/30.5.46 ΠΥΣ Ν. 765/43, προκύπτει ότι σύμβαση εξηρητημένης εργασίας, για την οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας υπάρχει, όταν ο μισθωτός υποχρεούται να παρέχει την συμφωνηθείσαν εργασία κατά τις οδηγίες του εργοδότη ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής αυτής, και ο τελευταίος δικαιούται να ασκεί έλεγχο και εποπτεία, για τη διαπίστωση της συμμορφώσεως του μισθωτού προς αυτές. Στην περίπτωση που ο μισθωτός δεν υποβάλλεται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη, τότε πρόκειται για σύμβαση μισθώσεως, ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Εξ άλλου, υπάρχει σύμβαση εξηρητημένης εργασίας, και όταν ο μισθωτός, λόγω των γνώσεών του, για τις οποίες ακριβώς προσλαμβάνεται, αναπτύσσει ως προς τον τρόπο της εργασίας του πρωτοβουλία, που απαιτείται εκ της φύσεώς του και της ιδιότητος του μισθωτού.

Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο με την προσβαλλομένη απόφασή του δέχθηκε τα ακόλουθα: Ο νόμιμος εκπρόσωπος της αναιρεσιβλήτου εναγομένης, που

εκδίδει την ημερήσια απογευματινή εφημερίδα «B» ανέθεσε στις 1.1.83 στον αναιρεσεύοντα ενάγοντα, που είναι επαγγελματίς δημοσιογράφος, εγκατεστημένος στη Θεσσαλονίκη, τα καθήκοντα του ανταποκριτού εσωτερικού της εφημερίδος της, με μισθό 10.000 δραχμές κατά μήνα. Με την ιδιότητα αυτή ο αναιρεσειών προσέφερε στην αναιρεσίβλητη τις υπηρεσίες του μέχρι τις 16.1.84, όταν η τελευταία διέκοψε τη συνεργασία που είχε μαζί του. Η συνεργασία αυτή συνίστατο στην αποστολή από τον αναιρεσεύοντα, είτε με τηλέφωνο είτε με τέλεξ, μέσω του γραφείου που διατηρεί η αναιρεσίβλητη στη Θεσσαλονίκη, ανταποκρίσεων προς την εφημερίδα της για θέματα κυρίως αστυνομικών και δικαστικών ειδήσεων της Θεσσαλονίκης, τα οποία κατά την κρίση του ήταν άξια δημοσιεύσεως και μπορούσαν να κινήσουν το ενδιαφέρον των αναγνωστών της πιο πάνω εφημερίδος. Στην εκτέλεση της παραπάνω εργασίας του ο αναιρεσειών, που έμενε μακριά από την έδρα της επιχειρήσεως της αναιρεσίβλητου και από τον τόπο εκδόσεως της εφημερίδος της, δεν είχε καμιά δέσμευση ή περιορισμό από την αναιρεσίβλητη ούτε ως προς τον τόπο στον οποίο έπρεπε να βρίσκεται για να συγκεντρώνει τις ειδήσεις που αποτελούσαν το αντικείμενο των ανταποκρίσεών του, ούτε ως προς το χρόνο κατά τον οποίο έπρεπε να εργάζεται, ούτε ως προς την εκλογή των θεμάτων των ανταποκρίσεών του. Η μόνη υποχρέωση που είχε ο αναιρεσειών προς την αναιρεσίβλητη ήταν να ακολουθεί στη διατύπωση των ανταποκρίσεων και των ειδήσεων που έστελνε στην πιο πάνω εφημερίδα της, την γενική πολιτική γραμμή της. Με βάση τις παραδοχές αυτές το Εφετείο έκρινε ότι δεν πρόκειται για σύμβαση εξηρημένης εργασίας και συνεπώς δεν έχουν σ' αυτήν εφαρμογή οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας και, μετά από εξαφάνιση της πρωτοδίκου αποφάσεως, απέρριψε ως αβάσιμη την αγωγή, με την οποία ο αναιρεσειών ζητεί επιδίκαση απαιτήσεων από σύμβαση εξηρημένης εργασίας. Έτσι που αποφάνθηκε το Εφετείο διέλαβε στην προσβαλλομένη απόφασή του αντιφατικές, ασαφείς και ανεπαρκείς αιτιολογίες στο παραπάνω ζήτημα της παροχής από τον αναιρεσεύοντα εξηρημένης ή μη εργασίας, που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης. Ειδικότερα, ενώ δέχεται στην αρχή ότι δεν υπήρχε δέσμευση του αναιρεσειόντος, ως προς τον τόπο, χρόνο και τρόπο παροχής της εργασίας, στη συνέχεια δέχεται την ύπαρξη ορισμένων περιστατικών από τα οποία η συνδέουσα τους διαδίκους σχέση μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παροχή εξηρημένης εργασίας, όπως, ότι ο αναιρεσειών ήταν υποχρεωμένος να αποστέλλει τακτικώς μέσω του γραφείου που διατηρεί στη Θεσσαλονίκη η αναιρεσίβλητη τις ανταποκρίσεις του για την εφημερίδα της με χρήση τηλεφώνου ή τέλεξ και ότι είχε υποχρέωση να ακολουθεί στη διατύπωση των ανταποκρίσεων και των ειδήσεων που έστελνε για την πιο πάνω εφημερίδα της αναιρεσίβλητου τη γενική πολιτική γραμμή αυτής. Επί πλέον δέχεται το Εφετείο ότι συμφωνήθηκε να αμείβεται ο αναιρεσειών και αμειβόταν πράγματι με μισθό. Εν όψει των ανωτέρω είναι βάσιμος ο λόγος αναιρέσεως που αποδίδει στην προσβαλλομένη απόφαση την πλημμέλεια του αριθμού 19 του άρθρου 559 ΚΠολΔικ και ειδικότερα της ελλείψεως νομίμου βάσεως λόγω ανεπαρκών, ασαφών και αντιφατικών αιτιολογιών και πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, κατά παραδοχή του πρώτου λόγου αναιρέσεως. Αφού δε αναιρείται η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει η κρινόμενη υπόθεση, που έχει ανάγκη διευκρινίσεως, να παραπεμφθεί σύμφωνα με το άρθρο 580 παραγ. 3.

Εφετείου Αθηνών 5385/1991

Πρόεδρος ο πρόεδρος Εφετών, κ.Μυγιάκης,
Δικηγόροι οι κκ. Π. Σταυριανός, Σπ.Παππαιωάννου, Σπ.Ζίγκος

Με την αγωγή, επί της οποίας εκδόθηκε η πιο πάνω απόφαση, η ενάγουσα (και τώρα εφεσίβλητη) επικαλούμενη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, σε εκτέλεση της οποίας απο το έτος 1978 μέχρι 15.9.1988 προσέφερε στην εναγόμενη υπηρεσίες δημοσιογράφου, ζήτησε :

- 1) να αναγνωρισθεί ως άκυρη η γνεομένη στις 15.9.1998 καταγγελία της συμβάσεως εργασίας εκ μέρους της εναγόμενης για τους αναφερόμενους σε αυτή λόγους και για επιτόπιο ρεπορτάζ. Κτά το τελευταίο πριν την απόλυσή της χρονικό διάστημα εργαζόταν ως συντάκτρια του δημοτικού ρεπορτάζ και στα πλαίσια των καθηκόντων της εκάλυπτε και τις συνεδριάσεις του Δημοικού Συμβουλίου του Δήμου Αθηναίων. Κατά την 5.9.1998 η ενάγουσα παρακολούθησε τη συνεδρίαση του Δημοτικού αυτού Συμβουλίου, που είχε ως θέμα συζήτησεως τα μέτρα καταπολέμησης του νέφους, και συνέταξε σύντομα ενημερωτικό σημειώση για τη γενόμενη διαλογική συζήτηση και τη ληφθείσα απόφαση από την πλειοψηφία του Συμβουλίου, το οποίο και δημοσιεύθηκε στο φύλλο της πιο πάνω εφημερίδος της επόμενης ημέρας. Ο Σ.Λ. δημοτικός σύμβουλος της παράταξης που αντιπολιτευόταν του τότε Δήμαρχο Αθηνών Μ.Ε. και που είχε λάβει μέρος στην πιο πάνω συζήτηση, απέστειλε προς τον διευθυντή της πιο πάνω εφημερίδας Σ.Φ. την από 6.9.1988 επιστολή, με την οποία σε φιλικό τόνο και με την παράκληση να μην την δημοσιεύσει διατύπωνε παράπονα και αιτιάσεις για το πιο πάνω δημοσίευμα της ενάγουσας το οποίο χαρακτήριζε ως μικρό ασήμαντο, επιτόλαιο και παραπλανητικό, και εξέθετε τα διατρέξαντα κατά την πιο πάνω συζήτηση, τα οποία κατάντον αγνόησε το δημοσίευμα και κατ'επέκταση η εφημερίδα. Ο πιο πάνω διευθυντής την επιστολή αυτή παρέδωσε στον κ. Π. Και στο επάνω μέρος αυτής ιδιόχειρα και ενυπόγραφα σημείωσε τα εξής : “ Π. Όχι για δημοσίευση . Ν ατεθεί υπόψιν της κ.Ν”(ενάγουσας). Δεν εκάλεσε δε την ενάγουσα για παροχή εξηγήσεων και ούτε την διαβίβαση της επιστολής σε αυτή συνέδεσε με προφορικές εντολές ή οδηγίες πάσης φύσεως προς αυτή για θέματα που με αυτή θίγοντα. Ούτε και εξεδήλωσε καθ'οιονδήποτε τρόπο την δική του θέση και άποψη επί των αναφερόμενων στην επιστολή πραπόνων και επί του αν είναι βάσιμο ή όχι αυτό. Η ενάγουσα, στην οποία περιήλθε αυτή στις 9.9.1998, την ανακοίνωσε στους άλλους δημοσιογράφους που καλύπτουν δημοτικά θέματα. Κτά τη συνεδρίαση δε του ίδιου Δημοτικού Συμβουλίου της 12.9.1998 σε διαλογικό διαξιφισμό μεταξύ του Δημάρχου και του δημοτικού συμβουλίου Σ.Λ ο πρώτος του είπε ότι αναπτύσσει και άλλες δραστηριότητες εξηγώντας ότι καταγγέλλει στους αρχισυντάκτες δημοσιογράφους που δεν καλύπτουν τα ρεπορτάζ όπως αυτός θα ήθελε και ότι γίνεται “μαρτυριάρης σε βάρος δημοσιογράφων”. Ο δε δεύτερος ανταπαντώντας είπε ότι γράφει ότι δεν μπορεί να ειπεί εκεί μέσα, ότι συνηθίζει να γράφει “ υπεύθυνα σε διευθυντές εφημερίδων, όταν οι δημοσιογράφοι δεν κάνουν καλά τη δουλειά τους” και ότι “μαρτυριάρης είναι ο δημοσιογράφος που ενημέρωσε το δήμαρχο για την επιστολή του και ο ίδιος. Ο δε Δήμαρχος απήντησε ότι δεν τον ενημέρωναν οι δημοσιογράφοι αλλά οι δειυθυντές”. Η ενάγουσα που εκάλυπτε δημοσιογραφικά και τη συζύτηση αυτή συνέταξε άρθρο απώνυμο που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα “Ε” κατά επομένη ημέρα (13.9.1988), στο οποίο μεταξύ των άλλων αναφερόταν και ο πιο πάνω διαλογικός διαξιφισμός μεταξύ Δημάρχου και δημοτικού συμβούλου. Μάλιστα δε διέλαβε μετά τη πιο πάνω καταγγελία του Δημάρχου και τα εξής (μέσα σε παρένθεση) . “Εδώ ο Δήμαρχος αναθέρθηκε σε επιστολή του Σ.Λ προς στέλεχος εφημερίδας, όπου καταγγέλεται συντάκτης που κάνει πλημμελώς τη δουλειά

του”. Η περικοπή αυτή του δημοσιεύματος, που για τους ενήμερους της προς τον διευθυντή της εφημερίδας Σ.Φ. αποσταλείσης επιστολής του Σ.Λ., δεν άφησε καμμία αμφιβολία για το πρόσωπο στο οποίο αναφερόταν ως αποδέκτη, καθώς και τ αόσα αναφέρονται σε αυτό, εξειρέθησαν τον πιο πάνω διευθυντή, ο οποίος εθεώρησε εαυτόν σοβαρώς θιγόμενο και δικαίως. Κατ’αρχήν η προς αυτόν απευθυνόμενη επίμαχη επιστολή του Σ.Λ που όπως έχει προεκταθεί , διλάμβανε επιθυμία του αποστολέως να μη δημοσιευθεί προφανώς στην εφημερίδα, αλλά και να μη κοινολογηθεί σε τρίτα πρόσωπα άσχετα με την εφημερίδα παρά την ιδόχειρη επ’αυτής εντολής του να μη δημοσιευθεί ανακοινώθηκε από την ενάγουσα στους συναδέλφους της του δημοτικού ρεπορτάζ γεγονός που η ίδια συνομολογεί στην αγωγή της, και εκείθεν διέρρευσε στο Δήμαρχο από δική της υπαιτιότητα, αφού όφειλε να προβλέψει το ενδεχόμενο αυτό με το να την ανακοινώσει σε συναδελφό της.

Πέραν αυτού η ενάγουσα παρέλειψε να ενημερώσει τον Διευθυντή της για όσα διαμείφθηκαν κατά την πιο άνω συζύτηση του Δημοτικού Συμβουλίου, αφού για τους ενήμερους του δημιουργηθέντος με την επιστολή αυτή θέματος το πρόσωπο που είχε εμπλακεί στη σχετική αντιπαράθεση Δημάρχου Σ.Λ. με δυσμενείς εντυπώσεις και με αντίκτυπο στο προσωπικό του γόητρο. Ας σημειωθεί ότι δεν είχε λάβει χώρα παρόμοιο πρόσφατο περιστατικό αποστολής επιστολής απο τον ίδιο δημοτικό σύμβουλο προς διευθυντή άλλης εφημερίδας ώστε από την πιο πάνω συζύτηση να προκύπτει αμφιβολία για τον ποιόν διευθυντή εννούσε ο Δήμαρχος. Βέβαια ο πιο πάνω διευθυντής (Σ.Φ) με σχετικό σχόλιό του στην εφημερίδα κατά την επόμενη μέρα προεκάλεσε τον Δήμαρχο να κατονομάσει τον διευθυντή που υπαινισσόταν, αλλά αυτός με απαντητική επιστολή απέφυγε να το πράξει υποστηρίζοντας ότι δεν εννοούσε συγκεκριμένο διευθυντή. Παρόλα όμως αυτά και ύστερα από την πιο πάνω περικοπή του δημοσιύματος της ενάγουσας και την αλληλουχία των γεγονότων δεν υπάρχει καμμία βάσιμη αμφιβολία για το ότι ο Δήμαρχος αναφερόταν στο πρόσωπο του πιο πάνω διευθυντή. Μ ετο τρόπο δε αυτό εμφανιζόταν ο τελευταίος να δρα παρασκηνιακά και να αναμιγνύεται κακόπιστα στις αντιδικίες μεταξύ αντιθέτων πολιτικών παρατάξεων στο δήμο Αθηνών που και τον ίδιο εμείωνε προσωπικά και δυσμενή αντίκτυπο είχε στο άρθρο της εφημερίδας που διευθύνει. Οι ως άνω δε πράξεις και παραλείψεις της ενάγουσας που δεν έχουν σχέση με το από το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος προστατευόμενο δικαίωμα της ελευθεροτυπίας, με βάση το οποίο ο δημοσιογράφος δικαιούται να σχολιάζει ή να διατυπώνει ελεύθερα τις γνώμες του χωρίς να έχει υποχρέωση να ακολουθεί τις οδηγίες του εργοδότη του, εκτός αν τ α σχόλια ή η διατύπωση ειδήσεων δεν είναι αντικειμενικά και επηρεάζονται από τις προσωπικές πεποιθήσεις του (σχετ. Μπέη, ΕΕργΔ 32, 63, Ντάσιος Δικ. Εργ. Δικ, 1986, παρ.10, σελ.65 , ΑΠ 298/1983 ΕΕργΔ 42,724) και αβάσιμα υποστηρίζει τα αντίθετα η ενάγουσα, συνιστούν αντισυμβατική συμπεριφορά και εκλό’νισαν σε σημαντικό βαθμό τη σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα σε αυτή και τον πιο πάνω διευθυντή προϊστάμενό της και κατέστησαν προβληματική την μεταξύ τους συνεργασία. Κατόπιν όλων αυτών οι νόμιμοι εκπρόσωποι της εναγομένης έκαμαν δεκτή την σχετική εισήγηση του εν λόγω διευθυντή και προέβησαν σε έγγραφη καταγγελία της συμβάσεως εργασίας, η οποία προκλήθηκε από τους πιο πάνω λόγους και όχι από λόγους εχθρότητας του πιο πάνω διευθυντή προς την νεάγουσα, όπως αυτή αβάσιμα υποστηρίζει με την αγωγή της. Με τα δεδομένα αυτά η άσκηση του σχετικού δικαιώματος της εναγομένης (αρθρο 669 ΑΚ) δεν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλονται από την καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή τον κοινωνικό ή οικονομικό σκοπό του δικαιώματος (αρθρο 281 ΑΚ) και η γενόμενη καταγγελία δεν

είναι άκυρη. (βλ. Σχετ. ΑΠ 984 /1984 ΕΕργΔ 40, 705, ΑΠ 767/1981 ΕΕργΔ 40, 677, ΑΠ 53 / 1967 ΕΕργΔ 35, 267 ΑΠ 811/1974 ΕΕργΔ 34, 338) ώστε να περιέλθει σε υπερημερία η εναγόμενη και να οφείλει μισθούς υπερημερίας για το απαιτούμενο χρονικό διάστημα από 15.9.1988 έως 14.12.1988. Επομένως το πρωτοβάθμιο δικαστήριο που με την εκκαλούμενη απόφαση έκρινε αντίθετα και δέχθηκε την αγωγή, έσφαλε στην εφαρμογή του νόμου και στην εκτίμηση των αποδείξεων και πρέπει αφού γίνουν δεκτοί ως κατόυσία βάσιμοι οι σχετικοί λόγοι εφέσεως, να εξαφανισθεί αυτή, κρατηθεί όμως η υπόθεση από το Δικαστήριο αυτό και δικασθεί η αγωγή από την αρχή και απορριφθεί κατόυσία. Η δικαστική δαπάνη της εναγομένης και των δύο βαθμών δικαιοδοσίας πρέπει να συμψηφισθεί λόγω της εύλογης αμφιβολίας της ενάγουσας για την έκβασή της δίκης (άρθρο 183 και 179 Κ.Πολ.Δ)

Αρείου Πάγου 977 / 2000, Τμ. Β/Π

Πρόεδρος, ο Αρεοπαγίτης, κ. Γεώργ. Ρήγος
Εισηγητής, ο Αρεοπαγίτης, κ. Ρχ. Ντόβας
Δικηγόροι οι κ.κ. Θεόδ. Θεοδωρόπουλος, Βασ. Παπαγεωργίου

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 648 επ. του Α.Κ. και του Νόμου 765/1943 που κυρώθηκε με την 324/30.4.1946 πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 38 του Εισ.Ν. Α.Κ. προκύπτει ότι σύμβαση παροχής εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος παρέχει την εργασία του με μισθό και υποβάλλεται στη νομική εξάρτηση του εργοδότη, η οποία εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί εποπτεία και να ελέγχει την εργασία που παρέχει ο εργαζόμενος, δίδοντας οδηγίες ως προς το χρόνο, τόπο και τρόπο της παρεχόμενης υπηρεσίας, άσχετα με το αν ο εργοδότης ασκεί εμπράκτως το δικαίωμα αυτό ή αφήνει περιθώριο πρωτοβουλιών στον εργαζόμενο εφόσον η άφεση αυτή δεν εξικνείται μέχρι καταλύσεως της υποχρεώσεως υπακοής στον εργοδότη και δημιουργίας αντιστοίχως δικαιώματος ελεύθερης από τον έλεγχο του τελευταίου υπηρεσιακής δράσης. Εξάλλου, σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών υπάρχει όταν ο εργαζόμενος παρέχει αντί μισθού την εργασία του χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη με την ως άνω έννοια. Δεν αποκλείεται δε και ο εργαζόμενος δημοσιογράφος, ο οποίος ως εκ της φύσεως του επαγγέλματος και της αποστολής του, αλλά και ενόψει των περί ελευθεροτυπίας συνταγματικών διατάξεων (άρθρο 14 παρ. 1 Συντάγματος), αναπτύσσει μεγαλύτερη πρωτοβουλία ως προς τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας του που συνίσταται στην ελεύθερη, αντικειμενική και ανεξάρτητη διατύπωση των ειδήσεων και σχολίων του, παράλληλα όμως είναι υποχρεωμένος ενόψει των ευθυνών του εργοδότη εκδότη, διευθυντή κ.λπ. εφημερίδας, περιοδικού κ.λπ. σύμφωνα με το νόμο περί Τύπου, να θέτει υπόψη του την ύλη που πρόκειται να δημοσιευθεί, να συνάπτει σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, εφόσον ο εργοδότης του διατηρεί το άνω δικαίωμα ελέγχου και εποπτείας του εργαζομένου ως προς τον τόπο και χρόνο παροχής της εργασίας του. Πάντως, δεδομένου ότι ο όρος «εξαρτημένη εργασία» αποτελεί νομική έννοια, στο δικαστήριο εναπόκειται να αποφανθεί με βάση το σύνολο των πραγματικών περιστατικών υπό τα οποία λειτούργησε η σχέση, αν υπάρχει ή δεν υπάρχει εξαρτημένη εργασία με γνώμονα τις αρχές της καλής πίστεως και των συναλλακτικών ηθών, χωρίς να δεσμεύεται από το χαρακτηρισμό που έδωκαν σ' αυτήν οι διάδικοι. Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, δέχθηκε ανελέγκτως τα ακόλουθα: Η εναγομένη (αναιρεσίβλητη) εξέδιδε, μεταξύ άλλων

εντύπων, στην Αθήνα το εβδομαδιαίο περιοδικό «Δ.Τ.», που ασχολείται κυρίως με θέματα τηλεόρασης. Στις 15.1.1988 συμφωνήθηκε προφορικά μεταξύ του νομίμου εκπροσώπου της και της ενάγουσας (αναιρεσεύουσας), ως δημοσιογράφου, να καλύπτει η τελευταία με κείμενα της τη μόνιμη στήλη που αφορούσε θέματα ραδιοφώνου (δηλ. σχολιασμό και ενημέρωση για τα προγράμματα των ραδιοφωνικών σταθμών). Για την παρεχομένη αυτή εργασία της η αναιρεσεύουσα εξέδιδε μηνιαίες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών όπου αναγραφόταν το μηνιαίο ποσό αμοιβής με αιτιολογία «συνεργασία μηνός ...» και δεν ήταν ενταγμένη στο μισθολόγιο των συντακτών. Το ποσό αυτό περιείχε και δώρα εορτών και επιδόματα αδείας, τα οποία αποτελούσαν οικειοθελείς παροχές που εδίδοντο από ελευθεριότητα σε όλους τους συνεργάτες της αναιρεσίβλητης στα πλαίσια ίσης μεταχειρίσεως με τους υπαλλήλους της. Η αναιρεσεύουσα έγγραφε κατ'οίκον τα κείμενα της, ένα κάθε εβδομάδα, και τα παρέδιδε είτε η ίδια είτε μέσω συγγενών της ή τρίτων προς δημοσίευση. Στη γραφή κειμένων για τη σελίδα του ραδιοφώνου συνεργαζόταν ακόμη και η Ε.Δ. και η Μ.Σ. Η αναιρεσεύουσα δεν τελούσε υπό την άμεση εποπτεία της αναιρεσίβλητης σχετικά με τον τρόπο που θα κάλυπτε τη στήλη της ούτε ασκούσε έλεγχο στα κείμενα της, παρά μόνο αν υπήρχε έλεγχος σχετικά με το επίπεδο ποιότητας των κειμένων από τη διευθύντρια του περιοδικού Α.Β. Εξάλλου, η αναιρεσεύουσα δεν διατηρούσε γραφείο στις εγκαταστάσεις της αναιρεσίβλητης, δεν τηρούσε ωράριο εργασίας, αλλά απλώς παρέδιδε τα κείμενα της σε υπαλλήλους της χωρίς καμία εξάρτηση και έλεγχο από αυτούς. Αντίθετα αυτή συνέτασσε πάντα υπό ίδια ευθύνη τα κείμενα της χωρίς επίβλεψη, χωρίς οφείλει να λαμβάνει υπόψη του όλα τα αποδεικτικά μέσα, τα οποία νομίμως επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι. Η παράβαση της άνω υποχρεώσεως του ιδρύει τον από το άρθρο 559 αριθμ. 11 Κ.Πολ.Δ. προβλεπόμενο λόγο αναιρέσεως. Το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, για να καταλήξει στο αποδεικτικό του πόρισμα ως προς την ένδικη αγωγή έλαβε υπόψη του «όλα τα έγγραφα, τα οποία οι διάδικοι επικαλούνται και νομίμως προσκομίζουν». Από τη σαφή αυτή διατύπωση και από το όλο περιεχόμενο του αιτιολογικού δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι το Εφετείο, μαζί με όλα τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα, έλαβε υπόψη και συνεκτίμησε και το υπ' αριθμ. 1050/της 19-15 Σεπτεμβρίου 1997 αντίτυπο του περιοδικού της αναιρεσίβλητης στην έκτη σελίδα του οποίου μεταξύ των δημοσιογράφων του περιοδικού αναγράφεται και το όνομα της αναιρεσεύουσας. Επομένως, ο υπό στοιχείο Γ' από τον αριθμ. 11 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγος αναιρέσεως με τον οποίο υποστηρίζεται το αντίθετο, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Εξάλλου, στο αιτιολογικό της προσβαλλομένης απόφασης διαλαμβάνονται και τα εξής: «οι βεβαιώσεις που είχαν χορηγηθεί από την εναγομένη στην ενάγουσα, τις οποίες επικαλείται και προσκομίζει αυτή από 12.12.1990, 1.10.1992 και 30.8.1993 βεβαιώνουν ότι η ενάγουσα «εργάζεται ως συντάκτρια των ραδιοφωνικών σελίδων» στην εναγομένη χωρίς να καθορίζουν και το είδος της παρεχομένης εργασίας. Όσον δε αφορά την από 7.4.1995 βεβαίωση της, στην οποία αναφέρεται ότι η ενάγουσα εργάζεται στην εναγομένη με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, δεν μπορεί κατά τα προαναφερόμενα στη μείζονα σκέψη του, ο χαρακτηρισμός αυτός να άσκησε έννομη επιρροή στον καθορισμό του είδους της εργασίας της ενάγουσας από το δικαστήριο». Εκ της περικοπής αυτής σαφώς προκύπτει ότι το Εφετείο έλαβε υπόψη τις αναφερόμενες βεβαιώσεις και αξιολόγησε το περιεχόμενο τους κατά τον εκτιθέμενο τρόπο. Η αναιρεσεύουσα με τον υπό στοιχείο Α' και υπό την επίκληση του αριθμ. 11 του ίδιου άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγο αναιρέσεως προβάλλει ότι εκ των προαναφερομένων βεβαιώσεων προέκυπτε εξώδικη ομολογία της αναιρεσίβλητης για το ότι η μεταξύ τους καταρτισθείσα σύμβαση ήταν σύμβαση εξαρτημένης εργασίας,

την οποία (εξώδικη ομολογία) αποδέχθηκε η ίδια και προ-έτεινε με τις προτάσεις της ενώπιον του Εφετείου, πλην όμως το τελευταίο δεν την έλαβε υπόψη και δεν συνεκτίμησε μαζί με τα άλλα αποδεικτικά μέσα. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, γιατί η εξώδικη ομολογία, η οποία κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 352 Κ.Πολ.Δ. εκτιμάται ελεύθερα από το δικαστήριο, έχει ως αντικείμενο επιζήμιο πραγματικό γεγονός για εκείνον που ομολογεί και όχι νομικό όρο, όπως, σύμφωνα με τις σκέψεις που προεκτέθηκαν, είναι ο όρος «εξαρτημένη εργασία», ο προσδιορισμός του οποίου επαφίεται στην κρίση του δικαστηρίου που δεν δεσμεύεται από το χαρακτηρισμό που έδωκαν σ' αυτή οι διάδικοι.

Μετά από όλα αυτά πρέπει να απορριφθεί στο σύνολο της η κρινομένη αίτηση αναιρέσεως. (Απορρίπτει την αίτηση για ανáιρεση της 2768/1999 αποφάσεως του Εφετείου Αθηνών).

